

UNIV. BIBLIOTH.
★ 1901 ★
HELSINGFORS

JUHANI AHO

HELSINGFORS, 1894.
SÖDERSTRÖM & C:o
FÖRLAGSAKTIEBOLAG.

Pris 2 mk 25 p.

JUHANI AHO

VÄKTA

SKILDRINGAR FRÅN PIETISMENS TIDER

FÖRSTA SAMLINGEN

ÖFVERS. AF Y. JELM.

HELSINGFORS, 1894.
SÖDERSTRÖM & C:o
FÖRLAGSAKTIEBOLAG.

HELSINGFORS,
HUFVUDSTADSBLADETS NYA TRYCKERI,
1894.

Innehåll:

Huru jag blef väkt	1
„Till mödrarnas minne“	27
Ett ömtåligt samvete	39
Bör en präst spela kort?	47
Ett bröllop	59
En pilgrimsfärd	77
En trosbekännelse	91
Befriad	101
En stor synderska	109
En legend	119

HURU JAG BLEF VÄKT

Ämnet för denna skildring är hemtadt från uppsatsen: „*En ung lärares återblick på sina första prästear*“ i „Tidningar i andeliga ämnen“ 1836, n:o 42, 43.

Jag minnes den dagen, som hade det varit i går, ehuru nära fentio år förflutit sedan dess. Jag minnes den i alla dess minsta detaljer . . .

Det var midsommardagsmorgon. Jag hade just skrivit min predikan till slut i min adjunktkammare och begynte ikläda mig ämbetsdräkten. Prästkragen och den hvita halsduken voro kastade öfver en stolkarm, jag tog dem därifrån och knöt dem kring halsen. Där lågo också min väst och min långa svarta rock. Genom fönstret som vettade åt kyrkbacken, såg jag att där redan stod folk vid kyrkan och klockstapeln.

Jag slutförde min klädsel och var färdig att gå ner. Därförinnan ville jag dock kasta en sista blick på min predikan. Den låg mellan bladen i Nya Testamentet; jag tog ut den och bläddrade i den.

Den var icke lång, men icke häller alltför kort. Jag sökte påminna mig dess innehåll och form, och

kom till den öfvertygelsen, att den var bra och värkningsfull. Så var den också sammanställd efter mönstret af erkänt goda predikosamlingar. Och den punkt där jag talade om de väkta, borde ju dessutom innehålla nya tankar. Sedan jag först talat öfver dagens text . . . jag minnes ännu det sista stycket utantill: „Äfven i vår församling ha de uppträdt, dessa nya profeter, som påstå sig innehafva all sanning och känna den enda väg som för till himlen. Den vägen går i ordets egentliga bemärkelse genom sorgens och bekymrens dalar. De gräfva fram till beskådande alla sina synder och svagheter och ställa dem likasom framför sig på bordet. Därför tycka de sig bättre än alla andra, och för att skilja sig från sin omgifning, kläda de sig i mörka kläder, gråta och sucka beständigt och betrakta alt världsligt lefverne som en styggelse inför Gud. Men satt icke Frälsaren vid bröllopsbordet, och tillstadde han icke en oskyldig glädje? Och hvilka ha följderna af detta sorgens evangelium blifvit? Många blomstrande hustrur och flickor hafva efter sin s. k. omvändelse alldeles förändrats till sitt yttre och för evärdeliga tider förlorat sin skönhet och sin hälsa. Anletsdragens liflighet och friskhet har försvunnit. Ögonen ha blifvit skumma och fuktiga. Hyn har bleknat och blicken slocknat, de gå med nedböjdt hufvud, dystra, nedslagna och lidande både till själ och kropp. Men deras sinne har därigenom ingalunda blifvit ödmjukt, såsom en sann kristen anstår. De

förakta sina själaherdar och äro stolta och öfvermodiga i sitt sinne, där de borde vara ödmjuka och lydiga sina lärare.“

I denna anda hade jag affattat min predikan, och jag var nöjd med hvad jag skrifvit. Det nya däri var, att jag så oförtäkt försvarade lifsglädjen. Hade jag rätt? frågade jag mig själf. Men hvarför icke? Själva naturen tyktes ju i dag så glad och leende. Där låg den lugna prästgårdsviken och längre bort fjärden, som glänste i solskenet, där skyndade de lätta, vackra kyrkbåtarna sida vid sida och efter hvarandra, som andungar, mot stranden. Alt mera orätt syntes det mig att fördystra dessa människors lif och beröfva dem en sinnets glädtighet, som ingalunda var dem gifven i altför rundligt mått. Man bör icke ägga dem att rufva på sina sorger, man bör icke tvinga dem att öfver förmåga fördjupa sig i lifvets och dödens stora frågor. De stora sanningarna måste gifvas dem färdiga, sådana som de utbildats under århundraden. Att utminutera dessa sanningar i små portioner och i lättsmält form, det bör vara prästens, deras andliga ledares, uppgift. Och det är en ljuflig, på samma gång som en stor uppgift. Jag hade någon gång tviflat på att jag skulle kunna lösa den. Nu var jag med ens alldeles öfvertygad om att jag kunde det, och jag steg därigenom underbart i mina egna ögon.

Lätt till sinnes gick jag ner, med mina böcker under armen. Prästgården stod söndagsklädd, pyntad

med löf och fin och städad, och alla dess inbyggare buro hälgdagsdräkt. Främmande fans det förut, och flere väntades till middagen. De unga sutto på verandan, betraktande kyrkfolket, som passerade förbi; köket och kökskammaren voro upptagna af gårdsvärdinnor, och husbönderna och kyrktjänarena trakterades med kaffe i prostens eget rum.

Jag ville icke sälla mig till de unga, emedan det var min tur att predika. Men på kvällen skulle det nog bli roligt. Jag tänkte därpå med belåtenhet, ty jag viste att jag i sällskapslivet gjorde lycka och var allas favorit. Äfven som präst viste jag mig vara uppuren och i besittning af en god talemått och en vacker mässröst. Jag trodde naturligtvis gärna på dem som försäkrade mig att det var församlingens enhälliga åsikt och att denna, om i socknen någon plats blefve ledig, genast skulle kalla mig till fjärde profpredikant. Endast de väkta torde varit af annan mening. De funno mig icke bättre än andra präster. Särskildt sades de vara missnöjda med att jag deltog i gästbuden bland socknens herrskap, att jag gick på baler och på jakt. De förstodo naturligtvis icke att allt beror på sinnelaget. De skulle icke ens unnat den gamle prostens att lägga sin patience till tidsfördrif under de långa vinteraftnarna. Det var dock hjärtlöst småsinne, tyckte jag.

När jag, efter att ha druckit kaffe, kom in i prostens rum, förhandlade man där samma saker. Kyrktiden

var ännu icke inne, och medan man väntade, hade prosten begynt tala om de väkta, hvilka man i stora skaror såg vandra genom gården; men de gingo åt motsatt håll mot kyrkan, till sina egna sammankomster.

— Där gå de nu igen, dessa nutidens hälgon. Med all sin ödmjukhet och fromhet vända de ryggen åt kyrkan, däri består deras gudfruktan och helighet. Midt under den lagliga gudstjänsten hålla de sina egna sammankomster. Men plikta skulle de få, om jag blott rörde ett finger.

— Kanske skulle det inte skada, om prosten en gång pliktfälde dem, sade kyrkväktaren.

— Jag har inte brytt mig om det, ehuru de nog skulle ha förtjänat en liten näpst. Det skulle naturligtvis ropas på förföljelse och våld. Men det kan nog komma en dag, då man blir tvungen anlita kronobetjäningen. De blifva dag för dag alt djärfvare. De lära umgås med planer att vid nästa biskopsvisitation klaga öfver socknens prästerskap. Men då skall biskopen också få höra, hurudant deras uppförande mot prästerskapet varit; hemligt och öppet beskylla de oss för fiendtlighet mot den rätta tron, och vid alla tillfällen söka de försvaga vårt inflytande.

— Så är det, precis så, som prosten säger.

— Det har hvem som hälst kunnat höra ur Paavo Ruotsalainenens egen mun.

— Ja, så talar han och uppviglar folket, detta hälgon, denna „biskop öfver tre stift“. Men hurdan

är han själf, denna salighetens apostel! Hela hans gudsfuktan ligger i klädedräkten. Innan kvinnorna upptagas i hans församling, måste de ge honom sina förra kläder, sina dukar, mössor och tröjor. Dem påstår han sig bränna upp, men i själfva verket skänker han dem i hemlighet åt sina döttrar eller säljer dem för egen räkning på marknaderna. För pengarna köper han sedan brännvin och super sig full som ett svin. Sådan karl är han!

Kyrktjänarena skrattade högljudt bifall, och prostén upprepade sin dom.

— Sådan är han — inte ett dugg bättre!

Detta tal föreföll mig dock väl strängt. Jag tyckte det var litet olämpligt att så där sprida ut allehanda skvaller bland kyrktjänare och församlingsbor. På annat sätt borde väl det onda bekämpas. Och jag kände liksom ett styng i mitt samvete öfver att jag icke uttalat något tvifvelsmål angående dessa ryktens tillförlitlighet. Till min stora belåtenhet fortsattes dock icke samtalet, ty det blef tid att gå till kyrkan.

Då vi gå ut genom prästgårdens port, kör en karl i fullt traf emot oss, hoppar hastigt ner från sin kärra och går fram till prostén. Vi kände honom alla, han hette Poikonen, bodde i en aflägsen ödemarksby och gälde för en bland de väktas mest framstående ledare i trakten.

— Jag skulle ha ett litet ärende till herr prostén, om det skulle gå an . . . sade han halft andfädd, i det han bugade djupt, med mössan i handen.

— Hvad skulle det vara?

— Det är en svårt sjuk . . .

— Hvem är det?

— Min far . . . han sjuknade i går och bad mig hemta präst.

— Midt under brinnande kyrktid?

— Det är kanske en olämplig tid, men det var så osäkert, om han skulle lefva längre.

Prosten mönstrade honom från topp till tå och sade därpå satiriskt:

— Jaså, Poikonens värdighet tillåter honom verkligen att komma och be om präst.

— Han önskade bli delaktig af Herrans heliga nattvard.

— Om Poikonen oftare skulle gå i kyrkan, så skulle han också veta att det blifvit kungjortd att prästerskapet inte under kyrktiden tar emot några för rättningar. Ni kan komma tillbaka och få besked efter gudstjänsten.

Mannen blef kvar där han stod, och vi gingo till kyrkan.

— Någon af oss hade ju möjligen kunnat fara, sade prostens under vägen, men jag vill lära dem ordning.

Mången gång efteråt, när jag ihågkommit denna händelse och tänkt på hvilka följder den för mig medförde, har jag sökt göra mig reda för, hvad som dolde sig i den blick, mannen kastade efter oss.

Var det hat, förakt, medömkan eller dom? Säkert var det åtminstone en sträng kritik, en forskande fråga, om prosten handlat rätt, och kanske också ett svar på denna fråga.

Prostens handlingssätt var naturligtvis riktigt, ty ordningen fordrade att prästerna icke om söndagen skulle kallas ut på socknen. Men hans andra motiv, lusten att förarga, behagade mig icke. Och måhända var detta ett undantagsfall, måhända förelåg här ett verkligt behof. Det var så mycket troligare, som dessa sekterister ingalunda i brådbrådskan kommo och hemtade präst. Att de borde kväsas, var också min åsikt. Men det måste ske på ett annat sätt: man borde handla och uppträda så, att de icke kunde få minsta anledning till klander. Men detta hade icke varit fallet nu, därom blef jag altmer öfvertygad, och det begynte pina och plåga mig, där jag, uppfylld af dessa tankar, vandrade fram och tillbaka i sakristian. Det rubbade min säkerhet, det likasom försvagade rättvisan af min sak. Och blott genom att taga till hjälp hela mitt öfvermod, fick jag mig själf öfvertygad om att min predikan var så bra och mitt klander så berättigadt, som jag funnit dem vara då jag skrifvit ner dem och då jag läst hvad jag skrifvit.

När jag stigit upp i predikstolen och lyft mitt hufvud från bönen, var mannen, som nyss sökt präst, den första, som mötte min blick där nere i kyrkan. Han satt i främsta bänken, vid hörnet af korsgången.

Det var en högväxt man med hvälfd panna och stora ögon, och han blickade allvarsamt på mig, nästan utan att blinka. Jag försökte besvara hans blick, jag ville tvinga honom att slå ner ögonen, ville visa att han icke kunde göra mig förbryllad. Hvarför? Hvad hade jag med honom att skaffa? Ingenting. Och med detta svepskäl vände jag *min* blick från honom, eftersom *han* ej ville vända sin från mig.

Men jag kände dock hans blickar sticka mig i ögonen, likasom solstrålarnas återsken i vattnet blänker emot en hvart man än vänder sig.

Det förargade och enerverade mig. Och för att slippa denna plågende känsla, bjöd jag till att höja min röst och på ett konstladt sätt bringa min predikoifver att stiga. Jag kände att det lyckades mig, mina ord tyktes värka så som det ofta sker, när åhörarskaran är andeligen död och ej förstår att bedöma innehållet, men endast fäster sig vid det klingande omhöljet.

Jag närmade mig allt mera det ställe, där jag talade om de väkta. När jag sagt de första orden, drog det liksom en susning genom kyrkan. Äfven de sömnigaste höjde på hufvudet. Mångas blickar riktades mot Poikonen, som lätt kändes igen på sin egendomliga sekteristdräkt. När jag sålunda fann mig understödd, växte mitt mod. Jag vågade åter se på honom. Han föreföll lugn, hade vänt bort sina blickar från mig och såg likgiltigt förbi alla andra ut genom fönstret. Det var ett nytt bevis på hans högmod, tykte jag, men

nu brydde jag mig icke mer om det. Vi voro nu många mot en. Och med väldigt eftertryck sade jag hvad jag hade att säga om de väkta, tilläggande ett och annat till det som jag skrifvit. Jag kallade dem motståndare till all sann kristendom och skenheliga hycklare, jag tror att jag ville utestänga dem från himlens salighet . . . och det var icke långt ifrån att jag skulle ha slungat emot dem samma beskyllningar, som prosten nyss.

Mitt samvete var fredadt, jag hade gjort hvad jag skulle göra, jag hade rätt och de orätt. Och jag slöt min entusiastiska predikan med ett högtidligt amen.

Med stolt hållning och högrest hufvud steg jag ner från predikstolen, och i sakristian hade jag glädjen att af prosten mottaga varma tacksägelse för min predikan.

*

Efter middagen sutto vi ute i trädgården. Jag hade helt och hållet öfverlämnat mig åt den angenäma känsla som uppstår, då man tror sig ha gjort sin skyldighet, och då nya plikter vänta först om en vecka. Och min tillfredställelse ökades genom att jag uppfyllt min plikt så till allas belåtenhet. Vid bordet hade man diskuterat min predikan, och alt ännu rörde sig samtalet om den.

-- Det var en ypperlig predikan . . . en af dina allra bästa.

— Det var bra sagdt! försäkrades från alla håll. Och jag var naturligtvis själf öfvertygad om att det var bra sagdt och att där var ingenting att tillägga.

— Efter du nu så värtaligt försvarat den oskyldiga glädjen, så måste du förvärkliga dina åsikter i handling, skämtade prosten, där han med sin långa pipa i munnen kom och sällade sig till oss i trädgården. Ni sitter och ser ynkliga ut här på gungbrädet, som om ni själfva vore väkta . . . upp och dansa!

— Kommer farbror med? frågade flickorna.

— Jag skulle nog komma ifall jag orkade, men om jag också inte kan visa min glädje med fötterna, så fröjdas mitt hjärta i stället så mycket mer.

Det var den tiden mycket vanligt att man äfven i prästgårdarna tog sig en sväng på söndagskvällen, och det behöfdes icke häller nu flere uppmaningar, innan en ring bildats och vi svängde rundt på gräslindan.

Troligen hade allting gått sin vanliga gång såsom på andra söndagskvällar, om icke fröjden för mig alldeles oväntadt blifvit störd.

Jag hade fullständigt glömt honom, och nu stiger han plötsligt in genom trädgårdsgrinden, medan vi unga dansa som bäst och prosten slår takt med foten och pipan.

Han hade väntat, han som kommit efter präst till en döende, väntat hela kyrktiden och så länge den

långa middagen räkt, och nu kom han för att på nytt påminna oss om våra plikter.

— Skulle herr prosten möjligen ännu i kväll kunna föranstalta om präst till den sjuke? frågade han.

Dansen upphörde och ringen skingrades. Vi stodo en stund tysta, och ofrivilligt kände jag mig som ett barn, hvilket ertappats på bar gärning. Och det samma tyktes förhållandet vara med prosten, som synbarligen alldeles icke var förberedd på detta afbrott.

— Vänta nu litet, Poikonen, nog skall jag . . . vänta där bakom grinden.

— Måne jag skall vänta länge ännu?

— Nej, nej, nog skall jag bestyra om det . . . gå nu bara . . .

— Det lär vara din tur, sade han till mig, när Poikonen gått.

Det blef ett allmänt missnöje och beklagande: hvem skall hålla glädjen uppe, om vår främsta man tages från oss, just när vi kommit i farten!

Och icke håller för mig kunde det gärna falla sig olägligare. Bland de unga gästerna funnos sådana, från hvilka det af särskilda skäl var mig svårt att skiljas: mina framtidsdrömmar hade småningom under det gemensamma sommarlifvet begynt knyta sig alt fastare vid en af dem, och i morgon skulle hon resa. Skulle jag nu nödgas afbryta samkvämets sista stunder, afstå från min plan att följa henne och de andra till närmaste gästgifveri och begifva mig bort

midt i altsamman? Hvem vet, när vi åter skulle träffas?

— Måste ni nu värkligen fara! sade hon och betraktade mig så ljufligt medlidsamt. Kan ingen annan fara i stället?

Det gick icke an. Kapellanen måste följande dag i andra ärender resa till motsatta sidan af socknen, och prosten var för gammal att bege sig ut på en så mödosam färd, som skulle räcka inpå natten.

— Men inte är det väl nödvändigt att ni nu på ögonblicket . . . dröj då en liten stund ännu!

Jag kan icke ens i detta ögonblick förstå, huru jag vågade dröja. Men jag gjorde det, och ingen skyndade på mig. Icke ens mannen. Han stod nu där igen och väntade bredvid sin häst, lutad mot gärdsgården och blickande ut åt sjön. Kanske var det ett lindrigt medvetande om det orätta i min sak, som gjorde att jag observerade detta. Men jag förhårdade mig därmed, att det alltid öfverdrifves och brådskas, när det gäller sjukbesök. Om han kunnat vänta till nu, så kan han gärna vänta en stund längre. Och jag stannade kvar och dansade till dess solen var nära sin nedgång.

*

Mitt sinne var uppfyllt af hemligt agg mot denne man, som så olämpligt och så i otid stört min glädje. Han var mig nära nog fysiskt obehaglig, där han satt

bredvid mig, skenhelig och lugn, såsom jag tyckte, och höll i tömmarna med sina stora, fräkniga händer. Nu, när vi ändtligen kommit i väg, körde han retfullt långsamt, fastän det kantänka varit sådan hast, att han ej kunnat vänta till följande dag. Jag kunde icke hålla mig, utan snäste förargad:

— Så kör då åtminstone bättre.

— Man kör så godt man kan på den backiga vägen, svarade han lugnt och manade med en snärt af tömmen sin häst till litet snabbare lopp.

Därmed slutade vårt ordutbyte, och sannolikt hade det icke fortsatts, om icke min körsven, efter det vi åkt åtskilliga värst, plötsligt i en lång uppförsbacke atbrutit tystnaden.

— Dethär inträffade kanske på en olämplig tid, sade han. Men man säger ju att en döende icke kan välja det ställe där han lägger sig ned, och föga lär han heller kunna välja tiden. Han var alldeles frisk ännu i söndags, och deltog hela dagen med oss andra i ordets bruk. Och under veckan for han ut på fiske som vanligt, och var stundom med arbetsfolket. Om lördagen skulle han bege sig till kyrkan för att bli delaktig af Herrans heliga nattvard, men då kände han sig plötsligt sjuk och måste stanna hemma. Hela den dagen låg han i häftiga plågor, och mot morgonen begärde han att få tala med en präst. Han led af svår själanöd, och jag måste bege mig till prästgården — få se, om vi ännu finna honom vid lif.

Men det må gå huru som hälst, Guds vilja blir väl i alla fall fullbordad.

Synbarligen väntade han att jag skulle säga någonting, men då jag envist teg, fortfor han efter en stund.

— Inte håller han, gubben, har blifvit odelaktig af Guds nåd. Också han har under sin lefnad, både i kyrkan och hemmet, fått höra och läsa, huru en syndig människa borde lefva för att vara Honom till behag. Men det har väl funnits mörka tider också, och han har väl under ett långt lif sagt och tänkt saker, för hvilkas skull samvetet nu, när döden nalkas, råkat i anfäktning och behöfver hjälp för att få frid.

— Hvad för *anfäktningar* plågas han då af? frågade jag, upprepande föraktligt detta ord, som jämt och ständigt var på de väktas läppar.

Han betraktade mig liksom smått förvånad öfver att jag icke viste, hvilka anfäktelser som plåga en döende.

— Samma anfäktningar, af hvilka alla andra plågas, som under nådens tid kommit till en sann och lefvande tro och förening med sin Frälsare, men sedan förskräkts öfver sitt tillstånd, då de trott sig vara fallna ur nåden och för alltid förlorade. Vi ha väl efter bästa förstånd sökt undervisa honom, men han tyckes icke vilja mottaga någon tröst. Kanske kan herr magistern, som är kunnigare och erfarnare i dessa saker är jag, visa honom, huru han råkat på orätt

väg, framställa för honom nådeståndets kännetecken, sådana som de äfven under anfäktningstillståndet visa sig, och förklara för honom skilnaden mellan en ur nåden fallen och en anfäktad själ. Då skulle han kanske märka sitt eget tillstånd och se, att faran icke är så stor som han inbillar sig.

Hvad kunde jag härtill svara? Han väntade en stund att jag skulle säga någonting och knykte sedan i tömmarna. Till min harm måste jag medge att karlen ägde insikter, om hvilka jag icke hade en aning. Och jag tänkte icke på något annat, än huru jag skulle kunna rädda mitt anseende i hans ögon. Med den sjuke kunde jag nog lätt reda mig i ett samtal mellan fyra ögon. Jag hade en gång för alla af en ämbetsbroder lärt mig, huru med sådana sjuka bör förfaras, och jag skulle nog bli klar med honom liksom jag blifvit det med så många andra. Men för mannen här var icke den lärdom, jag hemtat ur postillorna, till räcklig, och jag försökte icke ens att använda den mot honom. Hans säkerhet och lugn gjorde för öfrigt att jag ej vågade förklara hans åsikter för dårskap och svärmeri, så mycket mindre, som jag mindes mig i någon teologisk bok hafva läst samma saker.

Och sålunda körde vi vägen framåt, medan kvällen skymde alt mera. Hela tiden plågade mig en hemlig känsla af att han anade till min ovetenhet, att han ville hämnas på mig för min predikan och att han däri lyckats, då han fått mig, sin ledare och själaherde,

att tiga inför sig. Och han tyktes njuta af sin seger. Men plötsligt frågade han åter:

— Eftersom vi kommit att tala om dessa saker, misstycker herr magistern kanske inte, om jag frågar honom, hvad som gifvit första anledningen till hans väckelse och huru han kommit till förening med sin Frälsare?

Hvad viste jag därom? Hvad kunde detta åter vara för ett bakhåll?

Men nu gaf sig i alla fall ett gynsamt tillfälle att täppa munnen på den näsvisa mannen, och jag svarade honom snäsigt:

— Hvad angår det dig? Jag har undervisats och pröfvats af lärare män än du, och de hafva berömligt uppskattat min förmåga för lärarekallet. Det är alldeles onödigt att du blandar dig i dessa saker, och därmed väl.

Bonden svarade beskedligt och hyggligt, såsom om han als icke fäst sig vid mitt olämpliga beteende:

— Förlåt mig, gode herre, det var icke min afsikt att förolämpa er. Jag är en olärd och enfaldig bonde, och jag erkänner gärna min ringhet och brist. Men i min enfald har jag alltid tänkt att alla de som blifvit kristna, skulle likna personer, som varit med om samma skeppsbrott men blifvit räddade, hvar på sitt sätt, och nått stranden . . . och jag har trott att ej ens en konung skulle misstycka, om den tillika med

honom bärgade tiggaren frågade honom, huru och med hvems hjälp han blifvit räddad.

Efter att hafva sagt detta, teg bonden; åter var segern hans, ehuru min stolthet icke tillät mig att då ännu erkänna det.

Sedan vi åkt ett stycke till, veko vi af från landsvägen och följde en biväg, som slutade vid en gård; därifrån måste man färdas i båt öfver sjön. Vid gården sällade sig till oss en annan man, också han i de väktas dräkt, för att hjälpa min körsven vid rodden. Han föreföll styf och trumpen, och låtsade som om jag icke funnits till. Af alt att döma hade Poikonen för honom omtalat mitt uppförande under vägen. Medan de rodde, vände de sig icke en enda gång till mig, utan samtalade med hvarandra, fullkomligt obekymrade om min tillvaro. Jag önskade redan att något samspråk skulle komma i gång, ty färden begynte förefalla mig enformig. Jag var också nyfiken att höra någonting om den sjuke, som att döma af roddarens tal icke tyktes vara bättre. Jag försökte få ett samtal i gång genom att fråga huru långt vi hade kvar. Poikonen svarade ingenting, och den andra mumlade buttert: „det är nog alt ett stycke ännu“, som om han velat säga: du hade kunnat laga dig i väg förr!

Ingenting är så egnadt att nedtynga sinnet, som en dylik nattlig båtfärd längs smala, af låga stränder omgifna vatten. Vi befunno oss i socknens fulaste

hörn, långt borta från kyrkbyns och midtsocknens löfrika landskap, vi rodde längs sjöar och åar, vid hvilka endast tallen växer och där man omfläktas af kyliga andedrag från närliggande kärr. Det hade dessutom börjat blåsa och duggregna. Det kändes så hopplöst att vara tillsammans med dessa främmande och, som jag trodde, mot mig fientligt stämde män. Det var förödmjukande att tänka, att de höllo mig för olärdare och oerfarnare än de själfva, och att jag blott för dem var ett medel, ty om de haft makt att utdela sakramentet, så hade de helt säkert icke hemtat präst för att trösta den sjuke; detta trodde de sig åtminstone kunna göra mycket bättre än jag. Min egen- skap af församlingens tjänare tyktes mig nästan förödmjukande, och min ställning såsom sanningens förkunnare från predikstolen, i hvilken jag på förmid- dagen så stolt förhåfde mig, föreföll mig nu ömkelig, nästan löjlig. Under sådana stunder af inre och yttre hjälplöshet begynner ens fastaste öfvertygelse vackla. Huru barnslig var icke min ifver att vilja utminutera åt dem deras andliga spis! Huru enfaldig syntes mig icke min lära om glädjens evangelium nu, där jag satt framför dessa allvarliga, bekymrade män!

Framför oss på sjön där vi rodde, hördes en psalmmelodi. Det var en ensam man, som med sorg- sen, oändligt vemodig röst gaf luft åt sin saknad, sin — som jag tyckte — otröstliga saknad. Hvilken skil-

nad mellan denna och min församlings unisona, kraftiga sång!

Dessa tankar och känslor, hvilka hade god tid att komma och gå medan jag satt där sysslolös i aktern af båten, voro de måhända min första „kallelse“, de första tecknen på min väckelse? Det kan jag ej veta. Men om det också var fallet, så hade dock Han, som ransakar hjärtan, funnit att jag behöfde en mycket tydligare maning för att fullständigt vakna ur förhårdelsens, själfviskhetens och egenrättfärdighetens sömn.

Omsider kommo vi fram. Mina roddare stanna kvar för att draga upp båten på land, och jag går upp till gården. En kvinna springer emot mig. — „Är det prästen?“ — „Ja.“ — „Sent kommer ni!“ — „Är han död?“ — „Nej, inte ännu, men han yrar.“ — „Hvar är han.“ — „I rummet längst inne bakom farstun.“

Jag skyndar dit. Jag hör psalmsång från stugan, men den tystnar så fort jag inträder i farstun.

I samma ögonblick slås dörren upp, och någon rusar emot mig.

Den sjuke sitter i sängen, skrikande, klagande och slående omkring sig med händerna. En karl och en kvinna hålla i honom.

— Ve, ve, rädda mig . . . rädda mig . . . vatten vatten . . . det bränner . . . det bränner . . . djäfvulen bränner, han tar mig, han tar mig . . . där kommer den svarta djäfvulen, svarta djäfvulen . . . Hjälp!“

När han med hes, rosslande röst skrikit ut de sista orden, föll han på rygg, slog med en skräll hufvudet mot sängbrädet och var död.

Jag stod där häpen midt på golvet, med nådemden under armen.

— Nu är det slut med far! hörde jag en kvinnoröst säga vid hufvudgården.

— Utan syndernas förlåtelse gick han till yttersta domen, yttrade en karlröst. Huru kunde du dröja så länge, Pietari!

— Det är inte mitt fel, svarade min följeslagare. Prästerna voro samlade för att dansa och roa sig, och jag fick vänta i timal ännu efter gudstjänstens slut. Sedan har jag skyndat alt hvad jag kunnat.

— Förbannad vare den som Herrans värk gör försummeliga! sade den andra af mina roddare, i det han steg in genom dörren, och lyfte sin hand mot himlen.

— Låt oss icke fördöma, att vi icke varda fördömda, sade Poikonen.

Men jag hade redan fördömt mig själf. Nästan medvetlös staplade jag genom den mörka farstun och förbi människorna, som veko undan för mig, ut på trappan, där jag blef sittande.

Man lät mig vara, ingen störde mig. Folket hade åter dragit sig in i stugan, där de uppstämde en psalm, en dödpsalm för den aflidne, som kanske redan stod inför Guds anlete och anklagade mig. Och jag brast ut i bitter gråt.

Fönstret till stugan stod öppet. När psalmen upphört, begynte någon läsa högt därinne.

I detsamma sänktes en hand på min skuldra:

— Skola vi fara?

Det var Poikonen.

— Nej, svarade jag, kämpande med gråten. Låt oss stanna här öfver natten, och låt mig höra hvad ni har att säga.

— Alt som ni vill, jag är färdig att resa när herr magistern behagar.

— Jag har brutit svårligen, och jag kan aldrig få förlåtelse för min synd.

— Herren är nådig, sade han. Du tror ej på Honom, om du betviflar att Han engång skall förlåta äfven dig. Säkert har han ansett dig behöfva denna tuktan. Du har fått den första varningen, håll den i minnet, och låt dig icke förstockas.

Som en ödmjuk åhörare tog jag, där jag satt på dörrtröskeln, del i deras andaktsöfningar, hvilka jag nyss från predikstolen förolämpat och öfvermodigt fördömt. De sjöngo och läste hela natten igenom, och min skjutsbonde förklarade det lästa. Enkelt och klart visade han den väg, som för till lifvet, talade om egenrättfärdigheten och dess besegrande, samt förklarade huru den rättfärdighet skall nås, som ensam gäller inför Gud. Det var alt nya saker för mig, och jag tyckte att de tillkommit och sagts bara för min skull. Huru andetoma och ihåliga föreföllo mig icke nu mina

predikningar, huru löslig den salighetslära som jag förkunnat! Mitt förflutna lif hade intet annat varit än synd, högmod, förhärdelse och blindhet. Och detsamma hade jag inplantat hos andra, och de hade tacksamt tagit emot det, naturligtvis emedan jag prisade deras svagheter. Huru många själar hade jag icke störtat i fördärfvet, huru många döende hade jag icke bjudit en falsk tröst!

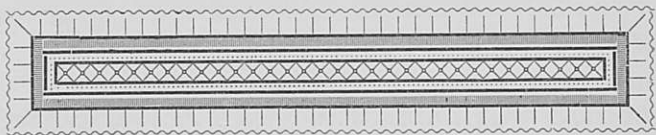
Natten var nästan förliden, då jag anträdde återfärden jämte mina två följeslagare. Den andres tvärhet och hårdhet tyktes hafva försvunnit. Båda talade de till mig varmt och vänligt; de hade liksom tagit mig i sin faderliga vård, och därmed fortsatte de sedan under hela mitt lif.

När vår båt kommit ett stycke från stranden, gick solen upp, och alt ifrån denna morgon strålade världen och lifvet i ett nytt ljus för mig.

„TILL MÖDRARNAS MINNE”

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Nu för tiden, när kvinnorna äro så själfständiga, opponera sig så hjältemodigt mot all gammal orätt och taga sig så varmhjärtadt an allt det nya och goda, nu, när äfven hos oss en särskild klass själfständiga kvinnor håller på att uppstå, hvilka genom en inre nödvändighet vågat bryta alla de segaste band: sed, vana och omgifningens opinion, — nu hör man ofta sägas att kvinnan först på de allra sista åren riktigt *vaknat*, att hon ända hittills gått i andras ledband, att hon icke haft egna åsikter, och att, om hon äfven haft några sådana, hon i alla fall saknat djärfhet att strida och uppoffra sig för dem.

Vakna och själfständiga kvinnor, oppositionens och de nya idéernas kvinnor, sådana som i förhållande vågade mera och, hvem vet, kanske också invärkade mera på sin tid än mången gör det nu, flera sådana finnas än i dag bland de stilla i landena. Man har just icke lärt sig säga om dem att de äro „själf-

ständiga“, än mindre „emanciperade“, men under namn af „väkta“ känner man kanhända till dem. På sin tid kunde man emellertid ha kallat dem både själfständiga och emanciperade, om blott dessa slagord då funnits till.

Den religiösa väckelsen, som i största delen af vårt land ännu i dag utgör troslivets kärna och hvilken tryckt sitt grå och dunkelblå allvar icke endast på kläder och seder, utan äfven på sinnen och åskådningssätt, i hvilka först det sista årtiondets fåfänga och världslighet börjat många in gladare färger, den var på sin tid en likadan modern opposition, och man bemötte den som en för samhälle och kyrka vådlig rörelse, alldeles som man gör det med många den nya tidens andliga sträfvanden i dag. I denna opposition deltogo och för den stredo äfven kvinnorna.

Denna lära har nu blifvit gammal, den har fått sitt erkännande och den har stelnat i sina allvarliga rynkor eller klädt om sig i andra former. På samma sätt äro förkämparna för den tidens framsteg numera styfnade åldringar, som kanske ifrigt motarbete den frihet på det rent religiösa gebitet, hvilken i dag vill fram och som de icke förstå. Men det är ju så mänskligt, och det hindrar ej att man med medkänsla och värme ihågkommer de egendomliga, ofta mycket fina personligheter, som denna rörelse på sin tid frambragte. Isynnerhet som följderna af densamma ha varit af så stor betydelse för vårt folks framåtskridande.

Låt oss bara tänka på en enda typ från den religiösa väckelsens tid i början och midten af detta århundrade! Låt oss afteckna den unga flickan, som lefde i ett bildadt hem, och som plötsligt blef väckt och hängaf sig åt den stora, andliga rörelsen.

* * *

Bekymmerslöst och gladt förflöt den unga flickans lif uti ett förmöget adels- eller ämbetsmanna hem, där ingenting fattades henne. Hon hade fått all den bildning, som en den tidens kvinna kunde nå. Hon kände främmande språk, hade lärt göra litet musik, gått i dansskola, och framför alt hade hon detta värdiga och behagfulla umgängessätt, hvilket såsom ett minne af det gamla moderlandets storhetstid spridt sig till de aflägsnaste landsorter. Den bildade klassen var icke stor, men den var den mäktiga och styrande och åtnjöt förmåner, som den icke ansåg nödigt att dela med alla. Att höra till den var äfven för kvinnan en säker borgen att hennes framtid var tryggad. Hon lefde ömsom på landet och i staden, och var hon dotter till en något förmögnare man, så fick hon vanligen göra en lustfärd till det glada Stockholm. Hon hade således icke många ouppfyllda önsknningar, om hon ännu därtill var vacker och ståtlig. En lämplig friare anmälde sig i sinom tid, noga vald af föräldrarna, och han uppfylde sedan de fordringar, som hon lärt hysa på lifvet och den jordiska lyckan. Och sålunda

var hon färdig att alt framgert sörja för vidmakthållandet af det klassväsen, till hvars öfversta lager hon hörde, och hvilket genom språk och seder skilde sig från det lägre, hvars omsorger och sträfvanden hon icke vant sig att beakta eller klargöra för sig själf. Herrarna voro herrar och bönderna bönder, — också den regeln hörde till hennes uppfostran. Det var så världens gång, och om hon ej hade ovanligt ömt samvete, kunde hon, i likhet med far och mor och bror, lugn lefva detta „bekymmerslösa“ lif af små nöjen och välmåga, hvilka hennes gelikar förde.

Men det måtte i alla fall ha funnits något i hennes natur, som förblef otillfredstältd. Var det finness medfödda sorgbundna saknad, som födde en dunkel längtan efter ett etiskt ideal, hvilket då och då uppenbarar sig hos hvar och en af oss, utan att vi veta orsaken därtill? Denna saknad uppstod kanhända i följd af någon personlig motgång, genom en sviken illusion eller en tillfällig sorg. Men denna själarnas inre oro och mätnad vid den torra andliga spisen låg väl äfven i tidsanden, då den samtidigt uppenbarade sig på så många håll. Idén om fosterlandet och arbetet för det stod den tiden ännu ej klar, åtminstone ej för unga kvinnor, och af andra „sträfvanden“ viste man ändå mindre. Den kraftiga känslan fann icke tillfälle att värka utåt, och då riktade den sig inåt på det egna jaget.

Det kunde hända att i den unga flickans hemsocken uppstått en kraftig andlig väckelse, och att hon hörde omtalas att män och kvinnor massvis omvändt sig till „den nya tron“, som helt och hållet förändrade människornas yttre lif. De upphörde att dansa och söka förströelser, de samlades för att läsa, sjunga och bedja, och de klädde sig i kläder af ovanlig, gammal snitt. Man skrattade först åt dem och gjorde narr af deras sorgliga yttre skepnad och bruk att gå med nedböjdt hufvud, man förklarade de kvinnor, som föllo i extas och talade med tungomål, för sjuka eller galna, och slutligen drog man dem inför domstol för att de hållit olofliga möten och stört den allmänna ordningen och friden.

Men det kunde någon gång hända att någon af dessa lekmannapredikanter och folkuppviglare kom i diskussion med far, som t. ex. var prost eller en annan mäktig ämbetsman. Dottern satt i salen med sin virkning och hörde på meningsutbytet i rummet bredvid.

Hon hörde den främmande mannen försvara sig och sina trosförvandter. Hela folket hade blifvit medvetet om sitt syndiga tillstånd och råkat i stor själanöd och svårt bekymmer för sin eviga salighets skull. Kyrkans lära var bara en död bokstaf. Prästerna kunde icke räcka de törstande själarna någon tröst och icke håller visa dem vägen till himmelriket. De voro världens barn, som roade sig, spelade kort och bivistade danstillställningar. Därför hade de troende nu

börjat samla sig af egen drift till möten för att bedja och sjunga psalmer och i sin nöd ransaka skrifterna och Guds heliga ord. Mången af dem hade vunnit friden, lämnat de breda vägarna och börjat ett nyt lif.

Far blef ifrig och beskyldde dem för ytlighet och skenhelighet, emedan de upphöjde sig själfva öfver alla andra och föraktade dem. De uppviglade folket emot prästerskapet och öfverheten, sådde kif och split i familjelifvet och lockade till lätja och arbetslöshet.

Den främmande hänvisade till Frälsarens exempel, som bad sina lärjungar lämna alt och följa honom.

Och de skildes åt som ovänner utan att förstå hvarandra, och far kallade dem svärmare.

Men åhörarinnan hade blifvit nyfiken, hon tänkte på dessa ting i ensamhet och kunde icke afgöra hvem som hade orätt. Det hölls möten i granngården och hon gick till ett af dem.

Den stora stugan var full af folk. På bänkar, på ugnen, på tröskeln och på golfvet, det var fult öfver alt, och den, som ej rymdes i stugan, satt utanför i farstun, på trappan eller under fönstren. De sutto där allvarliga och värdiga med bart hufvud som i kyrkan, än sjöngo de och än hörde de uppmärksamt på den som predikade. Han var en vanlig bonde, men han talade bättre än hvad den unga flickan någonsin hört en präst göra i kyrkan. „Tror du att du blef salig, om du dog i denna stund?“ hörde hon frågas, och den frågan slog henne, ty hon hade aldrig förut kommit

att tänka på det. Med tillbakahållen andedräkt lyssnade hon till mannens ord. Han talade om människans bekymmerslösa tillstånd, om den sorglöshet och det mörker, i hvilket hon vacklar vid fördärfvets brant, såsom vore hvarje dag den sista och som funnes det ej ett annat lif. Hans ord gingo genom märg och ben. Hon förstod icke alt hvad han sade, men som behållning hade hon kvar ett slutintryck att de alla voro stadda i svår nöd. Hon erfor någonting liknande, som då hon första gången gick till nattvarden. Äfven då hade hon betagits af en plötslig ångest vid tanken på huru det skulle gå henne, när detta lifvet var slut och hon skulle stå inför den stora domstolen på den yttersta dagen. „Jag är vägen, sanningen och lifvet; ingen kan bli salig, utan genom mig!“ Det var bibelns egna ord, hon hade hört dem förut. Men deras innebörd hade hon ej förut hört utläggas på detta vis. Det var icke nog att man gick regelbundet i kyrkan och fylde de sedvanliga, yttre bruken. Lefvande, oafbruten ånger, dagligt medvetande om sin synd, bättring och pånyttfödelse, — det var det, som fordrades, Isynnerhet slog henne hennes egen bekymmerslöshet, och hon återvände allvarsam hem.

De kraftiga orden, psalmens äggande melodi, de knäböjandes brinnande böner — alt så annorlunda än i kyrkan -- ekade många dagar i hennes öron. Hon tyckte det var orätt, att man gjorde narr af dem. Men man gjorde narr af dem öfver alt, hemma och borta,

och då hon tog dem i försvar, gjorde man narr af henne också. Hon förbjöds att gå till deras möten, men hon drogs dit af en oemotståndig lust. Hvarje gång hon kom hem igen från dem, var hon alt oroligare, alt mera tankfull, och hon tillbragte sömnlösa nätter. Då det en gång fans ett lif efter detta, då en del togs till himmelen och andra kastades till helvetet, och då Gud gifvit tid till bättring, — det medgåfvo de ju — så visst *måste* man göra något. Man kunde icke tjäna två herrar på engång, Gudi och Mammon. Det fans ju goda gärningar och dåliga att göra och att undvika. Men hvilka voro goda, hvilka dåliga? Hon gick tillrätta med sig själf, sitt lif och sina handlingar. De dugde ingalunda alla, där fans så mycket tomt och fåfängt och meningslöst.

Och med den snabbhet och den fulla hänförelse, som äro kraftiga och varma kvinnonaturer egna, hade hon snart valt det hon borde välja och gjort det helt.

Hon drog sig undan sitt förra umgänge, tog ej längre del i deras glädje, höll sig mest för sig själf, läste bibeln och andra andliga böcker. När hon ville hafva sällskap, uppsökte hon bönderna och deras möten. Herrskapskläderna lade hon undan, dräkten blef slät och mörk, i stället för hatt bar hon duk, och i stället för spetslifvet en enkel tröja.

„Slet sin grannlåt ifrån bröstet,
prydnaderna bort från armen.“

Den tiden var det ett stort steg och fordrade mycken karaktärsfasthet, som i dag skulle förlorat i betydelse. Fördomarna voro segare, klasskilnaden större, och steget från herre till bonde längre. Man var mera mån om sin släkts anseende, och ett dylikt tilltag var ett slag för hela familjen. Dessutom var själfva förändringen en kritik af de egna, af släktingarna och vännerna. Att lämna gamla seder och åskådningar var att anse dem orätta och att ogilla alla, som ännu höllo fast vid dem. — Vill hon påstå att far och mor har orätt? — Det har hon icke påstått. — Ja, men hon tänker det ändå? — Hon ber Gud att han också skall omvända dem. — Således anser hon ändå att de ej göra rätt? Hon håller sig själf för bättre än far och mor? Hon hedrar icke sina egna föräldrar? — Man måste mera lyda Gud än människor.

Det blef spända förhållanden, och de ledde till svåra konflikter och skarpa, ledsamma sammanstötningar. Nu för tiden skära unga och gamla nog så skarpt ihop, men det gäller mera idéerna än personerna. Den tiden var striden mera personlig, ty tro och lära voro desamma för båda, det gälde bara att omsätta dem i lifvet, och en olika åskådning därom var liktydig med personlig kritik af den andras handlingar. Hvilka familjedramer framkallade detta ej inom hemmets väggar! Och hvilken ogynsam ställning för en ensam ung kvinna, som vågade bryta med all tradition!

De ha säkert varit många, som dukat under i den ojämna striden och lämnat de farliga villovägarna. Några få fingo tidsandan till medhjälpare och värkade väckande på sin omgifning. Men till största delen blefvo de ensamma och måste lämna far och mor.

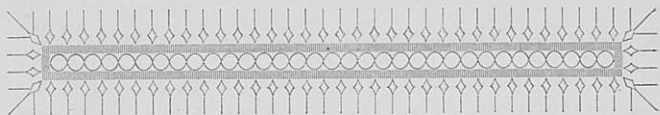
På detta vis växte det fram själfständiga och kraftiga karaktärer, hvilka i pröfningarnas och de inre och yttre svårigheternas skola utvecklats sig långt framom sina medsystrar, icke blott i karaktärsfasthet och renhet, utan äfven i världsligt förstånd.

I mången familj påträffar man ännu dessa väkta gamla tanter med klokt utseende, hvilka leda bröders eller systrars stora hushåll och sköta deras barn såsom sina egna, utan att begära någon lön eller tack därför. Och de som gift sig med någon likatänkande ung man, de ha åter blifvit stammödrar för den nya bildade klassen, hvilken står som en folklig medelklass mellan herrar och bönder, och ur hvars led de flesta af våra mest själfständiga och betydande män framgått. Ty allvarliga, framstående och själfständiga mödrar fostra allvarliga, framstående och själfständiga söner.

Man har så många gånger talat och skrifvit till fädrens minne. Vare detta sagdt „till mödrarnas minne“, dem vi alltid äro så böjda att glömma.

ETT ÖMTÅLIGT SAMVETE

Han var en äldre man med ett saktmodigt utseende. Det blacka håret var kammadt åt båda sidor om den släta, höga pannan. Hans blick var mild och litet svärmisk. I hela hans väsen låg någonting kvinligt. Han var en af dessa stilla i landena, som icke säga mycket, men tänka desto mer, som sky stora församlingar, tycka om att behålla sin tro för sig själfva och undvika alt, som kan väcka människors uppmärksamhet och skilja dem från mängden. Därför bar han icke håller de väktas dräkt, fastän han tillhört och alt fortfarande tillhörde deras skara. Han gick klädd i en rak vadmalsrock utan skörten och en svart väst med två rader knappar och ståndkrage. Men af hans uppsyn och hela uppträdande kunde man sluta att han var troende. Han äflades dock aldrig med att orda i religiösa ämnen.

och det dröjde länge innan jag lyckades få samtalet in på den gamla pietismen.

Han undvek att tala om sig själf, ehuru jag gärna önskat erfaras, hvad som gifvit anledning till det stora omslaget i hans lif.

„Inte var ju själfva vändpunkten så synnerligt märkvärdig — sade han slutligen en gång, och begynte berätta mig följande lilla drag ur sin lefnad — ingalunda, om också dess följder blefvo af nog så stor betydelse för mig. Jag är prästson, och min far var kaplan i samma församling, där jag nu är barnalärare. Jag sattes i skola som alla andra och gick igenom åtskilliga klasser, men måste sluta emedan min hälsa inte tålte vid stillasittandet.

Jag var fjorton eller femton år när vi engång, som vanligt, foro hem till julferien. Vi bildade resällskap, alla gossar från den delen af socknen — det var säkert ett tiotal hästar efter hvarandra. Vi hade äntligen åter sluppit skoltvånget, och gáfvo våra lifsandar fritt lopp. Icke nog med att vi väsnades och skreko hvar gång vi körde förbi en gård, men också i natthärbergen fördes det oljud och dracks ännu därtill. De äldre hade nämligen med sig väl fyllda matsäckar och bjödo af håfvorna äfven åt oss unga, ty det roade dem att se hur vi drucko oss fulla och stälde till galenskaper.

Jag hade också fått några supar, och vid den åldern behöfver man ju inte mycket för att förståndet

skall säga upp sin tjänst. Jag larmade och hoppade omkring i salen på gästgifvargården. När vi sedan skulle resa, rykte jag till mig en piska från närmaste släde, hoppade jämfota upp bakpå min slädkorg och slog blindt omkring mig med piskan, medan hästen i fullt galopp satte af åt landsvägen. Kamraterna ropade till mig: „bravo, bravo!“ . . . „just så, rätt så!“ . . . „ser man på, det fins ju tjära i enrisbusken!“ — ty i nyktert tillstånd var jag känd som stillsam och blyg.

På det viset bar det af längs landsvägen och så vidare ner på isen. Där mötte vi en karl med ett hölass; vi måste köra ur vägen, och där jag stod bak i släden, snärtade jag till hans usla häst med min långa piska i detsamma han åkte förbi oss. Mannen svor, och jag gaf honom svordomen tillbaka.

Efter att hafva kört öfver sundet, kommo vi upp på landsvägen igen. Där låg ett torp vid vägen, och en hund hade rusat ut från gården, när han hörde de första slädarna komma. Det var en liten, finullig pudelvalp; han hade blifvit retad af dem som åkte främst, och stod nu där ursinnigt ilsken och skälde, till halsen nedsjunken i snödrifvan. Kamraterna försökte slå till honom, men träffade inte. Jag höll piskan gömd och väntade tils jag var alldeles nära. Och då jag trodde mig ha honom inom håll, tog jag sats och slog till med hela min styrka. Det råkade. Den långa pisksnärtan snodde sig kring hans hals. Han kved

jämmerligt, en enda gång, och störtade hufvudstupa i snön, där han blef liggande.

— Där kroknade han! ropade jag och svängde segerglad piskan öfver mitt hufvud.

Under hela julferien hade jag hundvalpens ömkliga tjut i mina öron. Jag sökte jaga bort det, och jag låtsade icke höra den inre röst, som altjämt gjorde sig påmint. En hund! svarade jag öfverlägset på dess förebråelser.

Men när vi efter jul återvände till skolan, kom min far och skjutsade mig, och vi åkte in just i det torpet för att låta hästen beta. Värden satt i kammaren och höll oss sällskap. Hans lilla gosse kommer in och räcker hand åt de främmande.

— Nå, hur står det till med Heikki? frågade min far.

— Se så, svara nu, hur det står till, uppmanade husbonden.

Men när gossen ingenting svarade, berättade fadern om hans bekymmer:

— Det har varit litet bedröfligt — under hela hälgen har Heikki ingenting annat gjort än gråtit öfver sin bästa väns död. Han fick i höstas en hundvalp att sköta om, och den dog veckan före jul genom en olyckshändelse.

— Huru gick det till? frågade min far.

— Det var resande som togo lifvet af den. Den hade sprungit ut på vägen och skält på dem, och så

hade någon skojare slagit till den så att den rullat på nosen i snödrifvan — inte en lem rörde den mer, när den bars in på gården.

— Dog den? frågade jag hastigt.

— Visserligen . . . om det nu sedan var af skrämelsen eller af själfva slaget . . . och det är det, som Heikki så bittert sörjt öfver.

— Nå, så fins det då också gudlösa människor, som ha hjärta att slå en liten hundvalp, sade min far.

Jag kände det som om jag begått ett mord. Det var ju bara en hund, som mist lifvet, men den händelsen gaf mig på årtal ingen ro. Ständigt hade jag i minnet detta bibelspråk, som säger att „det I hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I ock gjort mig“ — och synd är det ju att taga lifvet af skapade varelser, när man gör det på detta sätt.

Sådan var den händelse genom hvilken *jag* blef väkt, ty den kvarlämnade på mitt samvete en skuld, som kom mig att tänka på tyngre och svårare skulder från hvilka jag hade att lösa mig fri.“

BÖR EN PRÄST SPELA KORT?

Ja, ja, mina unga ämbetsbröder — sade den gamla gråhåriga prosten en söndag, när vi efter slutad middag i prästgården sutto i hans rum och rökte våra pipor — det kan nog vara så godt att ni motarbetar „Päivälehti“ och dessa andra „den nya tidens“ blad, att ni varnar för dem i sakristian och från predikstolen, inte själf prenumerar på dem och förbjuder andra att göra det. Jag har inte följt med dem så noga, att jag skulle kunna säga det ena eller det andra om dem. Men när bror Marttinen i dag predikade om, att de förtala prästerskapet och utsprida grundlösa historier om oss, och att folket därför inte borde understöda dem, så kom jag ihåg en händelse från mina adjunktstider, då detta samma vapen svängdes med lika stor ifver som nu.

Det var vid den tiden då pietismen, denna stora, mäktiga rörelse, begynte tränga in i hvarje socken,

i hvarje gård. Den yrkade på en mera lefvande tro och ett kristligare lif, och angrep med stränghet och häftighet de seder, hvilka i dess ögon voro förkastliga. Dess kritik var skoningslös och bitande och fäste icke afseende vid, hvem den träffade. Den vände sig äfven mot prästerna och var här kanske ännu skoningslösare än annars. Och den klandrade icke blott vår ljumma lära, vår slapphet i tjänsten och vår oduglighet som folkets ledare. Också vårt enskilda lif togs upp till granskning. Till vår undran fingo vi höra att dansen var opassande för oss, att gästabud och tillställningar med sitt öfverflöd af mat och dryck voro en dyrkan af materiens afgud, att alla nöjen, sång, teaterföreställningar, spel, m. m. dylikt, voro förargelseväckande.

Vi rykte på axlarna, sökte upp bibelställen att stöda oss på, betecknade hela rörelsen som en öfvergående fanatism och sågo i dess fordringar endast fariseisk skenhelighet. Vi unga bland prästerna hade också ett godt stöd däri, att våra förmän, de gamla prästerna, både biskoparna och prostarna, trädde i starkaste opposition mot den nya rörelsen. Och hvad som ännu gjorde att vi icke stort brydde oss om de väkta och deras angrepp, var att de till största delen voro bönder, medan vi trodde oss veta att hela den bildade världen stod på vår sida.

Men rörelsen tog inom kort en förskräckande fart. Den eld som först blott kyttat i mossan på

stenarna, begynte allt mera närma sig storskogens rand, och man hörde redan talas om, att den kastat sig upp i toppen af några höga furor. I Savolaks och Österbotten funnos präster, berättades det, som tillegnat sig pietismens tankar, begynt sprida dess läror från predikstolarna och stält sig i spetsen för „skörtrockarna“.

Och genom deras åtgöranden togos dessa frågor till tals äfven i tidningsprässen.

Den tiden var man mindre än nu van vid ofentlig kritik. Det minsta klander mot ämbetsmannakåren betraktades som en oförlätlig förolämpning, och vi präster hade då icke tjockare hud än nu.

„Helsingfors Aftonblad,“ som vid den tiden redigerades af Johan Ludvig Runeberg under medvärkan af landets bästa skriftställare, fans i hvarje prästgård och lästes med största intresse. Som en glad sommarfjäril fladdrade det från gård till gård, från hand till hand. Men en dag bjöd det oss alla en bitter kalk att tömma. Historien är sextio år gammal, och jag omtalar den i främsta rummet som en tidsbild.

Posten hade kommit likasom nu. Min principal, hvars företrädesrätt det var att först öppna väskan, hade valt ut åt sig de tidningar som intresserade honom mest. Plötsligt brummade han, där han satt vid bordsändan: „Hva' fan ä' de' här försla?“ och slängde förargad tidningen på golvet.

(Den gamla prosten hade, medan han talade, gått till sin bokhylla, grävt fram en dammig volym, och satt glasögonen på näsan.)

Om ni tillåter, skall jag läsa upp den artikel som så helt och hållet bragte gubben prosten ur jämvikten. Den finnes i gamla Morgonbladet för 1832, n:o 26, och lyder så här:

„*Bör en präst spela kort?*“ — är en fråga, hvarpå man i den kristna församlingens äldsta tider skulle svarat nej! — så borde man väl svara ännu. Men andra tider hafva infört andra seder; man har bortskaffat så kallade gamla fördomar, hvilkas ok man ansett vara odrägligt att bära, och i alla afseenden så vida utsträckt den kristliga friheten, att den numera aldeles icke har några gränser. Hvad som fordom ansågs skamligt och stridande emot en tänkande och, ännu mera, mot en andelig mans handlingssätt, betraktas nu af mången såsom en loflig, sinnet förströende sysselsättning, och för ett pedanteri att icke begagna sig däraf. Bland dessa älskade och utvalda själsnjutningar intager otvifvelaktigt kortspelet första rummet, såsom höjande människoanden vida öfver kretsen af de oskäligen varelserna: och huru glad är icke oftast en på samtalsämnen utblottad och på förstånd fattig värd, att kring spelbordet placera äfven så beskaffade gäster! Pauli ord i episteln till Colosserna: „Läser och förmaner eder inbördes med psalmer och lofsånger och andeliga visor“ — — „och alt det hvad i gören

med ord eller gärning det gören alt i Herrans Jesu namn“, voro likväl ännu länge i vägen för män af det andeliga ståndet, emedan man svårigen kunde hänföra kortspelet till de tidsfördrif Apostelen där åsyftar. Men huru man nu än förklarar saken i senare tider, så är nu icke något som hindrar en religionslärare att ock på söndags eftermiddagen presidera vid spelbordet. Detta gäller på långt när icke om alla, icke en gång om de flesta medlemmar af detta vördnadsvärda stånd. Många, ja största delen, betrakta otvifvelaktigt saken från dess rätta synpunkt, Att ståndet likväl besväras af många kortspelare behöfver icke först bevisas. Det ligger för öppen dag. De spelandes förfarande må svara på frågan om en präst bör eller icke bör spela kort? Detta är nämligen af tvänne slag. En del af kortspelande präster, (hvilka visst icke känna sin bibel bättre än trekarl, boston m. fl. spel) vilja icke gärna för den arbetande klassen af sina åhörare synas vara kortspelare, hvarför ock denna lämning af deras bättre känsla drifver dem att bakom lykta dörrar och rullgardiner roa sig med vännerna. En bondes oförmödade inträde i spelrummet — om det genom den varnade betjäningens ovarsamhet kunde inträffa — gör dem högst förlägna och skamflata. Sitt hemliga spelande förklara och bepryda de sålunda, att de icke därmed vilja förarga den svagare brodren, som kunde få det infallet att — göra så med. En annan del, isynnerhet i städerna, spelar uppenbarligen. Den förre

af dessa visar genom sitt förfarande att han roar sig med ett tidsfördrif, om hvilket han i sitt samvete är öfvertygad att det icke ligger inom området af hans sysselsättningar. Den senare har förlorat all, också yttre anständighetskänsla. Man skulle nämligen tycka att en lärjunge af den rätta Mästaren hade vida högre själsnjutningar att tillgå än det i alla fall dåliga kortspelet. En präst är dessutom alltid i tjänsten och bör till dess utöfning alltid vara förberedd. Blir han nu, som bäst intagen af nöjet med korten, kallad till en sjuk, eller till samtal med någon som af religionens tröst är i behof, och måste till egen och sina medspelares icke ringa förtret afbryta hela spelet, så nödgas han, sedan spelet blifvit slut och budet väntat en stund, begifva sig bort med hjärtat fullt af det kära nöjet, gifvande spelkamraterna det löftet att skynda så fort som möjligt tillbaka. Han håller säkert ord! Lycklig den sjuke eller bedröfvade som får mottaga vår Andans man!! — En motsägelse synes det dessutom vara att på förmiddagen från predikstolen varna sina åhörare för denna världens syndiga nöjen, hvilka leda tanken och hjärtat bort från det enda nödvändiga; — men på eftermiddagen själf sitta omgifven af alla den mänskliga dårskapens sinnebilder, och genom kortspel öka eller minska sina årliga intrader!“

— Det är oförskämdt, ropade jag också, efter att hafva läst artikeln. Det är en skymf mot hela Finlands prästerskap! Det påkallar en skarp protest!

I min ifver mindes jag icke att vi kort förut med prostgubben dragit vår „Svälta räf“, och att vi alltid, så fort vi genom fönstret sågo någon köra in på gården, i ett nu gömde „konungaböckerna“ i bordslådan. Men gubben hade, medan jag läste artikeln, kommit ihåg det och lugnat sig. Det kunde ju icke nekas att förhållandet värligen var sådant, som det i artikeln framställes. Och icke håller kunde man offentligen taga prästernas kortspel i försvar, det begrep han mer än väl.

Han var en satiriskt anlagd man och bitande i sitt tal, och hans bästa vapen mot „de väktas galenskaper“ var ironin.

Och följande dag läste han för oss till allas vår förtjusning ett satiriskt svar på artikeln. Han stälde sig som den ångerfulle syndaren och sade att han var en af de värsta kortspelarena på tillställningar. Men då han ännu var ung, och då denna förfärliga synd icke gaf honom någon ro, lofvade han „med handen på hjärtat“ att bättra sig och ångra sina onda gärningar. Uppsatsen undertecknades „Präst“, och vi njöto redan på förhand af att våra smädare i bladets läsarekrets' ögon skulle framstå i en löjlig dager.

Uppsatsen intogs i tidningen, lästes öfveralt och skrattades åt öfveralt. Och prosten dolde icke att den flutit ur hans penna.

Jag skulle gärna läsa den för er, men jag ser att numret är borttrifvet från detta band.

Saken hade redan fallit i glömska, då efter flere veckors förlopp ett svar på vårt svar inflöt.

„Nej, min herre“ — jag skall läsa ett stycke därur, eftersom det fins här — „nej, min herre, ung är ni helt visst icke! Ungdomen äger en fördel den ni saknar: den kan ännu rodna och blygas, då där- emot på den gamle kortspelände prästens kind endast röjes lättsinne och ett löje, hvartill faunerna lämnat ett ansenligt bidrag. Ni har „fört handen till hjärtat,“ men icke den ångerfulle publikanens, utan den gycklande hädarens hand, utur hvilken klöfverknäkts ansikte tittar fram; en spegel för er!“

Prosten kunde sannerligen icke rodna, ty han hade redan af naturen — och kanske också af andra orsaker — en ganska hög färg. Men ledsen var han.

— Det är en skam för hela Finlands tidnings- präss! — sade vi om Runebergs Morgonblad. — Det är ett skandalblad! En prästståndets belak- kare! Hurudan är den censur som tillåter att slikt tryckes!

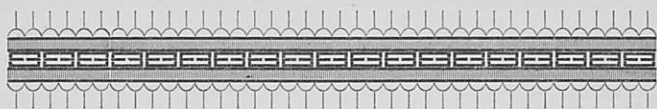
Samma åsikt hade ortens öfriga präster. Och liksom omedvetet mognade inom oss beslutet att icke mera låta ett dylikt blad transporteras i prästernas postväskor.

Måhända äro tiderna annorlunda nu, och må- hända har ni bättre och renare orsaker till era förföl- jelser mot tidningarna. Jag vill icke säga att de skulle ha rätt som påstå att i dessa moderna blads spalter

äfven ingått berättigade anmärkningar mot oss. Men det vill jag blott påpeka, att vi städse måste göra klart för oss *hvad* det är som väcker vår förtrytelse och *hvilken* grafs försvar vårt korståg hvarje gång gäller.

ETT BRÖLLOP

Min omvändelse och första väckelse — berättade den gamla, behagliga prästfrun — var icke följden af ett stilla och lugnt inre arbete. Den första påstöten fick jag af en oväntad händelse, hvilken kom som en blixtn från klar himmel. Nu för tiden slå sådana blixtnar sällan ner. Då var det annorlunda, ty det låg åska i luften öfveralt och Gud lät den rulla öfver människornas samveten.

I prästgården i min hemsocken firades ett ståtligt bröllopp. Det var denna gång ovanligt storartadt, ty den yngsta af döttrarna skulle giftas bort på föräldrarnas silfverbröllopsdag. Från närmaste stad hade ett hornkapell rekvirerats för att höja stämningen. Sådant hörde den tiden till sällsyntheterna och väckte stor förtjusning.

Prästgården var en af dessa gammaldags aristokratiska prästgårdar, som funnos här och där i de största församlingarna. Prosten regerade lik en furste

öfver trakten, och han var värkligen af förnäm familj. „Filosofiedoktorn och ordensledamoten“ hade ingalunda i sin ungdoms och bästa mannaålderns dagar haft någon tanke på den bana som nu på ålderdomen blifvit hans. Först när familjen och skulderna vuxit, så att han måste söka sig bättre inkomster, kom han underfund med sin värkliga kallelse. Han väntade tils ett lägligt tillfälle yppade sig, och sökte i senaten det första lediga imperiella pastorat. Hans namn hade klang alt sedan förfädrens tider, inflytelsesrika bekanta funnos att tillgå just där hvarest de behöfdes, och han fick hvad han sökt. Församlingen hvarken förlorade eller vann på hans utnämning. På samma sätt hade den erhållit många af sina föregående kyrkoherdar, och själavården hade också förr legat i adjunkternas händer. Doktorn själf var ifrig jordbrukare; han försatte prästgårdens åkrar i godt skick, undervisade andra med råd och dåd huru de skulle göra sammaledes, och talade i predikstolen — när han någon gång för unders skull steg upp i den — om jordbruk, sparsamhet, renlighet och allehanda allmännyttiga saker. Och då han var en godhjärtad man och aldrig tog den fattiges sista ko, men tvärtom ofta hjälpte, så rådde där mellan honom och församlingen ett i det hela taget godt förhållande.

Det höll sig emellertid på denna punkt endast så länge i socknen icke funnos några „väkta“. Men snart uppträdde de äfven här, och det så plötsligt, att

man knappast viste ordet af innan gränstrakterna redan voro eröfrade och „förstörelsen“ — uttrycket var prostens och kom allmänt i bruk — därifrån begynte tränga fram till hjärtat af socknen.

Doktorn var icke någon initiativets man i religiösa saker och lämnade den nya läran i fred, så länge den icke oroade honom och hans hus. Han började icke genast bråka och förfölja den, som mången annan. Det var i hans tycke en febersjukdom, och man gjorde bäst i att låta den ha sin gång och botas af sig själf. Men i sitt hjärta beklagade han dessa stakare, som gjort sorgen till sitt evangelium. Det var någonting för honom alldeles obegripligt. „Likasom om det icke funnes bekymmer nog i denna världen, utan att man behöfvde skaffa sig nya från den andra,“ sade han. „Hvad felas dem, dessa människor, hvarför i all världen kunna de icke lefva i fred och ro, odla sin jord, förbättra sin utkomst och behandla sin salighets angelägenheter naturligt och utan öfverdrift? Nå ja, kanske blir det bättre, blott skörden blir rikligare och svagheten, som naturligtvis är en följd af den dåliga födan, upphör.“

Men det blef icke bättre, utan tvärtom sämre. Goda år inträffade, men de väktas skaror växte likafullt. Till dem slöto sig äfven förmögnare, de hade snart halfva socknen i sitt våld och begynte uppträda fordrande. Icke nog med att de vid sina egna sammanträden strängt kritiserade församlingens prästerskap och

dess läror; de påyrkade äfven att prosten skulle i sitt enskilda lif iakttaga det som *de* menade med ett rätt lefverne. En dag anlände till prästgården två „ledare“, och de talade till prosten förebrående ord om att han lefde världsligt, tillstodde dans, musik och sång i sitt hus och, med ett ord, väckte förargelse omkring sig. Prosten blef häftig och körde ut dem. — „Jag skall lära dem att vara oförskämda, de hycklarena“, utropade han i vredesmod. Detta inträffade just kort före hans dotters bröllop och hans eget silfverbröllop. Och för att rätt markera sin ståndpunkt, beslöt han att ställa till ett sådant kalas, att dess like ej skådats förr. „Eftersom de vilja ha strid, så gärna för mig,“ sade han. Förutom ståndspersoner från när och fjärran, inbjöd han äfven bönder till sin fest. För de förras räkning efterskrefs, såsom jag redan nämt, ett hornkapell från staden, och två af socknens spelmän engagerades för att spela till dans för bönderna.

Glädjen stod högt i tak, och bröllopgästerna fröjdade sig af hjärtans grund. Det unga paret hade sammanvigts vid ljudet af sång, hornmusik och mäsas, och middagen serverades i alla rum, både i karaktärsbyggnaden och i stugan. Ock prosten gick mysande från rum till rum, med ett vänligt ord till hands för enhvar. Och gästerna myste åt honom igen och trängde sig fram och skålade med honom, ty han var en framstående sällskapsmänniska och en ypperlig värd.

Vår glädje, och särskildt brudtärnornas och marskalkarnas, hade varit fullständig, om icke i sällskapet funnits ett dystert anlete, som städse dök upp framför oss och följde oss öfveralt. Hvar vi än skrattade och glammade, sågo vi det alltid stirra emot oss ur någon vrå. Det var en ung präst, husets egen son, för några år sedan en af socknens gladaste sällar och en af de unga flickornas förnämsta kavaljerer.

Prosten hade haft glädje af alla sina barn. Dött-rarna hade blifvit väl gifta och sönerna alla erhållit god anställning. Äfven denne, den yngste, hade börjat bra, och begåfvad, glad och kvick som han var, städse utgjort sin faders ögonsten. Men plötsligt hade han, medan han tenterade för kandidatexamen, slagit om och beslutit att blifva präst. Och icke nog därmed. Han hade också blifvit väkt, liksom så många unga studenter den tiden, och bekände sig öppet till denna sekt. Och då i hemmet allting var annorlunda än det enligt hans åsikt borde vara, sökte han sig till ett annat stift och var nu adjunkt hos en väkt präst långt borta i Österbotten.

För första gången efter sin omvändelse besökte han nu hemmet. Man hade icke väntat honom nu häller, men han hade sannolikt icke kunnat motstå moderns och systrarnas ifriga uppmaningar att komma. Så fort vi sett honom — vi brudtärnor hade anländt redan aftonen före bröllopet för att hjälpa till vid arrangemangen — önskade vi att han icke kommit. Vi

kände icke igen vårt ideal — ty han hade varit allas vårt ideal — icke ens till det yttre. I hans ögon flammade en egendomlig glöd, han såg sjuklig och sorgbunden ut, och vi fruktade honom nästan. Lika besvikna blefvo hans närmaste, framför alt fadern, och kort efter hans ankomst hade det kommit till ett ledsamt uppträde mellan dem. När sonen såg huru musikkapellet med buller och bång anlände från staden och hvilket öfverflöd som utvecklades vid förberedelserna till festen, och när han hörde att alt detta till en del tillstålts för att trotsa de väkta, anmälte han genast att han ämnade resa sin väg. Han kunde icke vara närvarande vid ett tillfälle, då hans heligaste känslor sårades. — „Det står dig fritt att fara“, sade prosten.

— Låt oss sända musiken tillbaka, bad bruden, jag vill inte ha den här.

— Men jag vill, sade prosten, och sonen gjorde sig färdig att resa. Modern och systrarna förmådde honom likväl att stanna. Längre talade de med honom i vindskammaren, och när de kommo ut, såg man att de gråtit. Vårt sofrum låg alldeles under hans, och hela natten hörde vi honom där oroligt vandra af och an. En med fruktan blandad aktning fick makt med oss, och dunkla tvifvel uppstego i våra sinnen; vi sökte intala oss att han hade orätt, men det ville icke lyckas. Skulle det hälst varit någon annan, men han, som förut varit så lik oss . . .

Huru hade denna förändring kunnat försiggå inom

honom? Hvad kan han hafva tänkt i sin ensamhet där uppe!

Efteråt har han mången gång berättat för mig hvad som rörde sig inom honom denna natt, då han utkämpade en af sitt lifs svåraste strider.

Hvad bör jag göra? hade han frågat sig. Hvad är rätt och hvad orätt? Är det icke min plikt att, oberoende af alt annat, förkunna för världen hvad jag anser för sanning och hvad som är sanning? Bör jag vika en hårsman från min öfvertygelse? Får jag hafva anseende till personer eller tänkesätt, äfven om det gäller mina föräldrar och mina närmaste? Har jag icke just då dubbla förpliktelser? — ty framför alt måste man mera lyda Gud än människor.

Men han fick ännu icke då något säkert svar på sina frågor, berättade han. Och när han vaknade om morgonen, vacklade hans beslut ännu mera. Mängden af anländande gäster, deras sorglösa glädtighet, den aktning och beundran hvarmed de omgafvo och lyckönskade prosten och prostinnan, alt gjorde honom osäker och skygg. Ingen tyktes fästa sig vid honom eller bry sig om honom, man nästan undvek honom, och när någon gammal bekant vände sig till honom, var det endast för att fråga när han kommit och när han ämnade resa. Om det blott hade funnits någon, med hvilken han kunnat tala! Men till och med systern, som jämt skrivit till honom och förefallit att dela hans åsikter, och som i går tagit hans parti, till och

med hon tyktes nu hafva vändt sig ifrån honom, där hon glad och belåten gick omkring vid sin fästmans sida. Ungdomen, i hvars krets han förr varit den förnämsta, låtsade som om han icke funnits till. Brudtärnorna och marskalkarna åto tillsammans i ett skildt rum, glammande och skrattande, men när han gick igenom rummet, tystnade alla liksom af öfverenskomelse, sågo på honom som på en vålnad och talade hviskande om honom när han gått. På herrarnas sida var man modigare. Där tystnade ingen när han kom, och det såg tvärtom ut som om man då på trots skålat ifrigare och alt högljudare skurit sina dumma kvickheter.

Bitter och nedstämd till sinnes flydde han ut i trädgården och satte sig på en torfbänk under den stora rönnen. Också den påminte så lifligt om forna behagliga och sorglösa tider, när han som ung student lefde ett angenämt lif här hemma, beundrad och bortskämd af alla. Saknade han dessa tider? Ville han nu åter njuta af alt det goda i hemmet, och hade han icke mod att offra alt för sin tro och öfvertygelse? Nej, — och han sökte intala sig att det blott var frästaren som åter lyfte sitt hufvud, som ville förmå honom att sluta fred med världen. Men det var hans plikt att kämpa emot den. Var det icke föraktligt att tuga och draga sig undan när han borde tala? Var det ej fegt att icke vilja störa deras glädje? Där måste uppstå buller och oro hvarest evangelium förkunnas,

hade Luther sagt. Om apostlarna varit efterlåtna och slappa, huru hade det då gått med Guds rike? Hade icke Frälsaren själf rensat templet med gissel, och hade han icke sagt till sin mor: „Kvinna, hvad hafver jag med dig!“ Hvad nyttar det till att vara undfallande och göra medgifvanden? Och har jag icke skrivit och talat till dem ödmjukt och bedjande, och har det kanske hjälpt?

Och likasom till svar på alla dessa frågor skräldes plötsligt fransäsens toner från den stora gårdsplanen och från stugan. Han hoppade upp, han tyckte sig höra en stark röst ropa i hans inre: „du måste förhindra det!“ — och han skyndade bort.

Fransäsen hade just begynt och paren stält upp sig midtemot hvarandra på gårdsplanen. I spetsen figurerade prostinnan med fästmannen — en adjunkt — och vis-à-vis mot dem bruden med sin älsta bror. Då störtade han sig in genom trädgårdsporten, trängde sig igenom den ring som bildats kring de dansande, och förbi sin far, som stod vid trappan och med hufvudet nickade takt åt dansen, gick fram till modern och hennes kavaljer, grep dem båda i armen och ropade med genomträngande, af tårar darrande röst:

— Hör upp, olyckliga, hör upp! Detta är sorgligt, detta är förfärligt! Ser ni icke, att ni är till en förgelse för er själfva och andra! Förstår ni icke, att eder väg för rakt in i fördärfvet och att ni drar andra med er!

Musiken tystnade och dansen upphörde. Prostinan och fästmannen stodo mållösa framför honom. Adjunkten kom först till medvetande, tog den unge mannen under armen och sade hånande, i det han sökte leda bort honom: „Om detta för dig i fördärfvet, så är det ju bäst att du håller dig fjärran härifrån“.

— Jag går utan att blifva befald! och han ryckte sig lös, sprang till sin mor och föll henne om halsen:

— Förlåt mig, mor, men jag kunde icke annat!

Och seende sin syster vacklande stå vid sin kavaljers sida, rusade han till och omfamnade henne:

— Var icke ledsen på mig! Var icke ledsen . . . jag måste tala! Och alla tre brusto ut i högljudd gråt.

Ingen hade hunnit röra sig från stället, innan allt detta skett. Förvirrade och fulla af blygsel begynte gästerna redan draga sig tillbaka, då prosten trädde fram.

— Hvad är det här för ett spektakel? . . . han har förlorat förståndet . . . ursäkta för all del . . . spela på där! Hvem har befalt er sluta?

Musikanterna blåste några missljudande, öronslitande toner . . .

— Tyst, tyst! ropade plötsligt bruden. Min bror har rätt . . . jag vill inte dansa . . . pappa, bed dem sluta!

— Du vill det! Du förstår mig! utropade den unge prästen hänrykt. Säg det än en gång, säg det till din mor, till din far och till alla! Säg det, frälsa dem från helvetet och evig förtappelse!

— Jag är förtappad, jag själf! — och med ett hjärtslitande skrik störtade bruden bort, kastande brudkronan långt ifrån sig och rifvande slöjan från sitt hufvud.

— Hon är räddad! ropade brodern jublande. Herren har låtit sin tjänare tala! — Lugna er därborta, upphör att skrika och jämra er. Hör mig, min far! . . . gå icke bort, mor!

Hans röst ljöd plötsligt så fordrande och hans hållning var så befallande, då han vände sig mot folkhopen, att ingen vågade röra sig. Röster hördes: „det är skamlöst . . . han är galen . . . det här är oförskämdt“, och några försökte spränga ringen och hindra flere från att komma till. Men andra ropade: „låt honom tala“, och snart var hela gårdsplanen full af folk, när bönderna strömmade till från stugan och de objudna åskådarena från sin plats bakom porten.

— Förlåt mig, min far, att jag stört din fest, började han. Gråt icke för min skull, mor, ty en gång skall du ännu glädjas öfver hvad som nu skett. Varen icke ledsna, ni andra, som för en stund fått afbryta er fröjd. Jag skall icke uppehålla er länge, men jag ber er höra på mig en stund.

Jag vill icke dömma eder, ty domen är Herrens. Ni lefven som ni förstån, ni gören som ni kunnen, ty edert sinne är förmörkadt och edert samvete förstockadt, och Gud har ännu icke väkt eder. Men jag vet och jag vill förkunna för eder, att edert lif är

en styggelse för Herren. Ni kännen Honom icke, fastän han återlöst edra odödliga själar med sitt blod. Ni, som beherskas af fråsseri, svalg och dryckenskap, ni ringakten honom och sen förbi honom. Mat och dryck äro för eder dyrbarare än himmelen och himmelens glädje. Världsliga församlingar, lekar, danser, spel och grannlåter äro eder behagligare än englarnas umgänge och de saligas sånger, fröjder och kronor. Eder törst efter världens sötma är så stor, att icke helvetets fruktan och svafvelhafvets förskräckelse plåga eder så mycket som törsten efter världens sötma och dess förlustelser. Och ingenting förmår hålla eder tillbaka, fastän eder själ och eder kropp fördärvas, fastän edert förstånd förmörkas och sjukdom och plåga anfakta eder. Hvar världens goda är, där äro ock edra hjärtan. Det bevisa edert tal och edra handlingar, hvilka icke gifva eder tid att bereda eder på Jesu ankomst. Ni kännen Honom icke, ni stackars sofvande människosjälar, ni minnens Honom icke vid de fyllda festborden, vid skålarnas klang och i dansens hvirflar. Där stån I alla, ni gamla som stapla vid grafvens rand lika väl som ni unga, ynglingar och jungfrur, där stån I sorglösa vid svafvelbärgets fot och betänken icke att Han kan komma och sitta till doms öfver eder innan ni det anen, att jorden i hvarje ögonblick kan rämna under edra fötter, medan åskan dånar i höjden, och störta eder i helvetets gap, där det skall vara gråt och tandagnislan. Edert lefverne är en förskräckelse

för Herren. Är det icke sorgligt att Jesus kommer till de sina och de icke vilja taga emot Honom. Men nu är tid att uppstå! säger apostelen Paulus. Vaken upp ännu i denna dag, ty den kan vara eder sista! Låten icke Hans ankomst ske förgäfves! Kasten bort synden, de syndiga lekarna, spelet, dansen och alla andra förlustelser! Läs en ordet, bedjen att Jesus ensam måtte blifva eder alt i allom! Amen. — Låtom oss bedja!

Han knäföll och uppstämde en brinnande bön för alla. Han bad om förlåtelse för sin far, sin mor, sin syster och framför alt för sig själf, emedan han kanske handlat illa — fastän han icke kunnat annat, då det skett på Hans befallning och till Hans ära.

Knappt hade han slutat, innan en kvinna bland de bakom stående tog upp psalmen: „Uti din nåd o fader blid“.

Människohopen hade först stått tveksam omkring honom. Alla sågo på hvarandra och väntade på hvad prosten skulle göra och om han skulle afbryta honom; men fadern kom sig icke för att yttra ett ord medan sonen talade, drog sig obemärkt tillbaka och försvann. Småningom blefvo åhörarne rörda, det rykte i människans ansikten och kvinnorna började snyfta. Bönderna stodo allvarsamma och herrarna föreföllo tankspridda. När han kom till bönen, föll allmogen på knä med honom, och herrarna blottade ofrivilligt sina hufvuden.

Fransäsradera, som under predikan stått nästan orubbade, begynte nu skingra sig. Marskalkarna drogo sig tillbaka, den ena efter den andra, och lämnade sina tärnor. Vi voro alldeles bestörta öfver det som inträffat; likt en fårskock vid ovädrets utbrott, slöto vi oss samman i en hvit klunga, och när predikan var slut, gräto vi alla högljudt.

Så fort psalmen börjat, föllo alla in med en mun, både de som befunno sig på gårdsplanen och de som stodo på trapporna, framför uthusen och bakom dem, likasom hade de blott väntat på ett tillfälle att ge sina känslor luft, och sången steg i höjden så klangfull och kraftig, att jag aldrig i kyrkan hört dess make.

Han hade rest sig och stod där barhufvad, med håret fladdrande för vinden, och hörde på sången. Det stränga, straffande uttryck som hans anletsdrag nyss haft, hade försvunnit, han såg med allvarliga blikkar framför sig, och när sången var slut, sade han vemodigt, vänd till oss brudtärnor:

— Nu kan ni fortsätta . . . jag har fullgjort min plikt . . .

Men då sprang en af de unga flickorna fram till honom, rykte spetsar och blommor från sitt bröst och utropade:

— Du får inte gå . . . du får inte lämna oss . . .

Och snart omgäfvos vi honom alla, fattade i hans händer och hans kaftan, medan samtidigt våra prydnader flögo kring gården.

Bröllopet var härmed slut, ty ingen hade lust att fortsätta den afbrutna fröjden. Några af grannarna togo afsked, andra reste utan att göra det. De mera främmande gästerna samlade sig i spridda grupper och diskuterade med låg röst hvad som händt. Förgäfves sökte de yngre herrarna se bekymmerslösa och likgiltiga ut. Prosten hade dragit sig tillbaka på sitt rum och låtit säga att han var illamående. Bruden yrade, hennes mor satt vid hennes säng, och fästmannen gick allvarsam och orolig omkring i rummen.

Den unga prästen stannade i bröllopgården till följande dag. Vi flickor sutto likt trogna lärjungar vid hans fötter och lyssnade till hans ord. Han talade nu mildt till oss, öppnade med varm hand nya utsikter för oss, gaf oss nya tankar och fördref de gamla samt ändrade sålunda hela vår lefnads riktning. Förkrossade och slagna af vårt eget samvete, återvände vi till våra hem „för att göra bättring och lefva annorlunda“.

På prostens hade denna händelse värkat mycket-upprörande. Han visade sig icke mer för sonen och tillät honom icke att komma och taga farväl. Först på sin dödsbädd kallade han honom till sig. Vi reste då tillsammans till prästgården — vår lilla gosse var med — och de skildes från hvarann i endräkt och utan bitterhet.

EN PILGRIMSFÄRD

Ett helt år förrän den blef af, hade man börjat tänka på denna resa.

Bref — som den tiden icke befordrades med posten, äfven om den skulle ha funnits, hvilket ingalunda på alla orter var fallet — hade blifvit sända med åtskilliga resande. På så sätt hade man småningom stannat vid det beslutet, att tant Amanda nästa sommar vid höbärgningstiden, då hästen hade godt om tid, skulle komma till oss och sedan jämte tant Kristina, som efter min mors död skötte vårt hushåll, med vår häst fortsätta resan till P:järvi.

Det var en högtidsstund för oss barn, när tant Amanda anlände. Hon hade med sig gåfvor åt hvar och en, och hennes matsäck var försedd med de största läckerheter: plättar, karelska piråger, färska bullar, med mera dylikt. Men för mig var det en större högtids-

stund än för någon annan, ty jag fick fara med som kusk, fick köra hästen, sköta om den och leka fullvuxen.

Många motigheter hade där varit att öfvervinna, innan färden äntligen kom till stånd och innan vi voro på väg. Utom de naturliga hindren, — d. v. s. de som uppstå af frågorna hvem som skall sköta hushållet, se om barnen o. s. v., och hvilka alla på sätt eller annat undanröjdes — kom här ännu ett stort hinder till, och det var att tant Amandas man, präst också han, i princip icke tykte om dylika resor. Såvidt han visste, var pastorn i P:järvi, om också vida beryktad såsom „väkt“, icke mera framstående än andra präster, åtminstone icke i den grad, att det lönade sig att göra en resa på trettio mil midt i sommarsolbaddet för att tala med honom, och för den skull fördärfva både häst och kärra.

— Människovishet är icke annat än människovishet, och den som har förstånd tillräckligt, kan tolka ordet själf.

— Det är ju möjligt, men om jag nu inte har så mycket förstånd.

— Så får du det inte genom att leta bakom bärg och backar.

Det hade tant Amandas man sagt, och samma invändningar läto höra sig äfven hos oss, ännu kort före afresan. Hästen var ännu icke förspänd, och jag darrade af rädsla att hela resan skulle inställas.

Men den kom dock till stånd, trots alla svårigheter. Affärden skedde nästan i hemlighet: barnen sändes

att plocka bär med pigorna, hästen spändes i på bakgården, och vi stego i kärran först ute på landsvägen.

Jag var då ännu för ung att förstå det egentliga ändamålet med denna färd. Blott så mycket uppfattade jag af deras tal, där jag satt på en liten pall vid tanternas fötter, att pastorn och hans fru, tant Augusta, voro ungdomsvänner till dem, och att de hade någonting mycket viktigt att säga, som ej kunde sägas åt någon annan än den till hvilken de nu ämnade resa. Jag hörde dem också ofta tala om den stora förändring som försiggått inom dem i deras ungdom, och att den inträffat med anledning af hvad pastorn predikat på ett bröllop, där de dansat och varit klädda i vackra och granna kläder.

Alla ledsamheter, som hindren för resan vållat, voro dock glömda så fort man slutligen kommit upp i kärran och i sakta traf begynte köra mot norr.

Det goda humöret alstrade en stämning af ömhet, som riktades mot mig och hästen. Jag fick äta hvetebröd och pepparkakor så mycket jag orkade, och valacken fick pusta ut nedanför hvarje backe och undfågnades på de större backarna med en bit bröd, äfven han, till belöning för sina mödor. Vi gjorde oss icke någon brådska, utan stannade i timtal på rastställena. Där bodde öfveralt väkta, bekanta från tanternas ungdomstider, när de, som båda voro hemma från Österbotten, ofta färdats denna väg. Ju närmare vi kommo

målet, desto oftare veko vi in för att rasta och desto tidigare på kvällen begynte läsningen, psalmsången och samtalen.

Föremålet för alla dessa samtal var pastorn i P:järvi. Det frågades och berättades när man sist hade träffat honom, och hvad han då sagt åt den och den. Och åt enhvar hade han gifvit det råd som söktes och sagt det rätta ordet. Från alla ställen sändes hälsningar till honom och bud att han icke finge köra förbi, om han händelsevis komme att färdas åt söder längs denna väg.

— Han är mycket snäll mot barn, sade tanterna till mig, och du kommer als icke att ha tråkigt där borta. Har du redan haft ledsamt hem?

— Nej, inte als.

— Snart är det också slut med resan. I morgon vid denna tid äro vi framme.

Dagen förut hade de sagt: „i öfvermorgon vid denna tid“, och sagt det med en egendomlig, sorgbunden andakt.

Det sista raststället låg på endast en mils afstånd från målet. Där fingo vi visshet om att pastorn var hemma, och där befriade vi oss från vägens dam. Kläder ombyttes, kärran tvättades ren, hästen fick betslet i munnen, och tanterna knöto hvita näsdukar ofvanpå sina nya sjaletter.

Under vägen hade det talats lika mycket om P:järvi prästgård som om dess inbyggare. Den hade

i min inbillning vuxit så stor, att jag förestälde mig byggnaden såsom minst två våningar hög och kyrkbyn som en liten stad. Men till min undran tyktes skogen aldrig vilja öppna sig. Vi hade knappast en värst kvar, och allt ännu befunno vi oss liksom i djupaste ödemarken. Plötsligt kommo vi till en landsvägsgrind.

— Nu äro vi på prästgårdens mark! utropade tanterna med en mun. Och med ännu större andakt utbrusto de strax därpå:

— Där är kyrkan, och där prästgården!

Kyrkan föreföll mig liten och obetydlig i jämförelse med vår kyrka, och prästgården, som låg vid åstranden inne i en låg björkdunge, kunde, tykte jag, icke nämnas på samma gång som vår. Men åsynen af dem värkade mäktigt på tanterna, de blefvo ytterst otåliga, och deras händer darrade af rörelse, när vi stannade vid porten och stego ur kärran.

Och när en liten, vänlig fru sprang dem till möte, flög dem i tur i famnen och slutligen tog dem båda samtidigt om halsen, så brusto de af glädje ömsom ut i gråt och ömsom i skratt. Jag var alldeles bortglömd och väntade, i det jag tog betset ur hästens mun, på hvad jag sedan borde göra.

— Öppna då åtminstone porten, att ni kan köra hästen in på gården, hördes någon ropa på trappan.

De hade icke observerat pastorn, men skyndade nu att hälsa på honom och kommo sedan alla till-

sammans för att öppna porten och spänna ur hästen. Men han befalde dem gå in igen och sade:

— Nog sköta vi om hästen, ungdomen här och jag.

Jag betraktade denne man, om hvilken jag hört talas så mycket och som var sådan, att allt det tanterna hade att säga åt honom, icke kunde sägas åt någon annan. Han tillvann sig genast min bevågenhet. Han var en högväxt gråhårsman med stora ögon, och han hade på sig pjäxor och vadmalsrock. Han sade att jag var en rask gosse och sände mig upp på stalls-kullen för att kasta ner hö, medan han själf gjorde i ordning gröpe. Och sedan drogo vi med gemensamma krafter kärran i lidret, och han frågade skämtsamt om skjutspojken ville gå i stugan eller om vi skulle stiga in genom herrskapsdörren. När jag ingenting kunde svara, utan blott skrattade, sade han:

— Nå, låt oss då gå genom herrskapsdörren.

Först när han kommit in i rummet, hälsade han ordentligt på oss. Han tog tanterna i båda händerna, höll dem länge och sade sig vara hjärtligt glad öfver att de värligen kommit. Det var tröstefullt att se att det ännu fans gamla, trogna vänner, som mindes honom här borta i ödemarken och som påminte honom om forna, sälla tider.

Och så begynte de tala om sina hågkomster. Han bad dem sätta sig i soffan och tog själf plats i gungstolen. Hvardera tanten måste berätta om sina

förhållanden och sitt lif, och det gjorde de med af lycka och belåtenhet strålande blickar, och ständigt slöto de sitt tal med att „säkerligen har också den motgången varit till det bästa, och säkerligen vet Herren hvilka vägar Han låter oss vandra“.

När de talat ut, började han. Det var Guds ord, och jag förstod icke mycket däraf. Men likafullt tyckte jag icke det var ledsamt att sitta på min stol vid dörren, och jag hade icke lust att fly bort, liksom hemma, då vi tvungos att om söndagarna höra på predikan. Sannolikt var detta en följd af hans sätt att tala. Det var lifligt och pigt, och så lättfattligt och klart, att då och då några satser fäste sig äfven i barnets minne.

— Långa och svåra färder gör man icke med festspann, icke med stora, präktigt gödda hästar framför granna vagnar, sade han bland annat en gång. Det blir för tungt i de höga uppførsbackarna, som på vägen till himmelriket möta så ofta, och snart bli hästarna andtrutna, seldonen gå sönder och man får lof att vända om. Men om du spanner en seg arbetshäst, som sett tunga och besvär, för din enkla kärra och kör med honom i sakta, men aldrig tröttnande fart, så kommer du säkert fram dit, där en plats är beredd åt dig.

Tanterna smålogo och uppfattade det såsom sagdt åt dem personligen. I många sådana liknelser talade han, ingaf dem tillförsikt och mod att hoppas och vara förnöjda, och det var säkert det som gjorde att de,

likasom så många andra „stilla i landena“, voro så intagna i honom och företogo långväga, besvärliga färder för att söka upp honom.

Äfven jag var förtjust, ehuru af andra orsaker. Ty när han icke satt tillsammans med tanterna, var han min lekkamrat. Vi bygde barkbåtar vid forsen nedanför prästgården, vitjade laxpatan på morgnarna, då äfven jag fick håfva, gáfvo tillsammans foder åt hästarna och samspråkade om allt detta. Om söndagen förde han mig i kyrkan, kallade mig sin lille adjunkt och sade att prästklockan ringde äfven för mig. I sakristian visade han mig sedan alla kyrkans dyrbarheter och gaf mig lof att sätta mig i prästens bänk i koret. Därifrån betraktade jag kyrkan och människorna. De voro nästan alla klädda i pietistdräkten, och på kvinnornas sida såg man icke en enda grann hufvudduk. Under predikan sutto de tysta och orörliga och hörde med andaktsfull uppmärksamhet på pastorn. Han predikade icke, utan han talade, i kyrkan likasom hemma. Utan att tröttna hörde jag på honom ända till slut. Och tillsammans gingo vi åter från kyrkan till prästgården.

Om kvällen hölls sammankomst, och mycket folk hade infunnit sig. Efter det några psalmer afsjungits, gick pastorn med sin postilla under armen till stugan, och läste och förklarade det lästa. Tanterna sutto på högra sidan om honom vid ett stort bord. Jag sprang en stund omkring nere vid forsen, men satte mig sedan

också vid dörren till stugan. Pastorn höll just slutbön, och alla sutto med handen för ansiktet.

— Låter oss bedja äfven för dem som kommit långa vägar för att hälsa på oss, för att stärkas i sin tro och stärka äfven oss andra i vår. Gifve den Alsmäktige Guden, att de icke låta den kalla världen nedslå sitt sinne, utan tålmodigt vänta på ljusningen af den dag, då Hans ankomst blifver. Och låtom oss till slut bedja äfven för barnen, att de under alla sina lefnadsdagar måtte bevara sitt barnsliga sinne och i sinom tid värka för Guds rikes utvidgande.

Många gräto, och äfven jag kände det som om jag tykt synd om mig själf, tanterna och hela världen, och äfven jag brast ut i gråt.

Följande dag skulle vi resa, och min sorg var lika stor som tanternas. Med förgråtna ögon sutto vi vid det tidiga frukostbordet, pastorn såg allvarlig och rörd ut och ingen kunde säga ett ord. När vi tagit afsked och tanterna vände sig bort för att aftorka sina tårar, sade pastorn, i det han klappade dem på deras skälfvande skuldror:

— Lifvet är en mörk dal, alla vandra vi här i den lika blinda och ovetande, men på höjderna lyser Herrens sol, och dit upp skall han en dag leda oss. Farväl till dess vi råkas där, om det så är Hans vilja.

Han spände själf i vår häst, hjälpte tanterna i kärran, lyfte mig i deras famn och gaf mig tömmarna sägande:

— Må äfven du, barn, hafva Herren för ögonen och låta Honom göra ditt samvete så ömtåligt, att en dålig handling värkar på det som ett rosk i ögat.

Långsamt och motvilligt satte sig hästen i rörelse. Äfven den hade haft goda dagar i prästgården. I sakta mak började vi vår långa återfärd, och ingen hade lust att säga ett ord. Efteråt har tant Kristina berättat mig att hon under dessa dagar, då vi aflägsnade oss alt mera från P:järvi prästgård, känt det som om hon vid hvarje värst trängt djupare in i en mörknande skog, dit minnena af alt hvad som talats ljödo likt svaga röster från bebodda land, tils de alldeles förstummades. När den första tungsintheten gifvit vika, begynte de sinsemellan, och särskildt på rastställena, draga sig till minnes pastorns ord. Men ju mera vi nalkades hemmet, desto färre blefvo de väkta gårdarna och desto bekymmerslösare och likgiltigare föreföllo människorna.

Skilsmässan från tant Amanda, när hon sedan lämnade oss, blef tung. Gamla människors sorg är ordlös och tyst, men svårare att bära än all annan. De läto hästen — en usel skjutskamp — köra förut och gingo själf efter den långs med landsvägen för att ännu en gång få tala ut med hvarandra. Först sent om kvällen återvände tant Kristina till hemmet och tog ihop med sina tunga sysslor igen. Nu hade hon icke mer någon vän eller likasinnad, som hon kunde förtro sig åt, och hon tyckte att Gud själf öfvergifvit henne.

Men efter några dagar påminte hon sig att äfven jag varit med på denna evigt minnesvärda resa. Äfven jag hade ju sett pastorn i P:järvi och hört honom tala. Hon frågade mig om jag hört det och det ordet, och när jag hört det och ännu litet mer, kommo vi ofta att språka om dessa våra fjärran vänner. Vi erinrade oss vår färd och vår vistelse där, och gladde oss hvar på sitt sätt åt våra minnen.

En viss vänskap uppstod därigenom mellan oss, vi hade gemensamma hemligheter, som ingen annan kände till eller blef delaktig af. Och af de gemensamma minnena föddes gemensamma förhoppningar, förhoppningar om att, i fall vi vore vid lif, göra samma färd i nästa sommar igen.

Mina minnen förbleknade dock snart, och förhoppningarna blefvo icke värklighet. Jag kom i skola, och vi flyttade till en annan socken. Tant Kristina stannade kvar i sin lilla kammare i kyrkbyn, som en af dessa ensamma gamla väkta, hvilka man ännu här och där påträffar, likt i skogen förvillade får, och hvilka icke känna de nya herdarna på deras röst.

EN TROSBEKÄNNELSE

En gammal präst berättade mig en gång, medan vi åkte längs en enslig väg och samtalade om pietismens tider, följande:

Eftersom dessa saker nu engång kommit till tals, sade han, så skall jag berätta för dig om huru jag blef väkt. Det började, eget nog, med en lögn.

Jag är från ett väkt hem liksom du. I vårt hus brukades Guds ord såväl om söndagen som ibland under veckan, då några vänner råkade komma till oss och man försökte lefva som man lärde. Men läran fick icke makt med mig. Kanske låg orsaken till en del däri att föräldrarna altför tidigt sökt implanta i oss barn saker, som vi icke förstodo. Våra små fröjder förbjödos oss ofta, och vi kallades från våra lekar ute på gården in i de varma rummen för att höra på läsning och sång. Men hufvudorsaken var väl den att jag, när jag kommit i skola, och framför alt när jag

blifvit student, alt mera fjärmade mig ifrån det gamla och kom in i någonting nytt. Och det nya bestod då, såsom nu, i otro och fritänkeri. Jag begynte med att tvifla och slutade med att förneka. Jag tviflade på alt som icke var „förnuftigt“, jag trodde icke på bibeln eller på sakramenten, icke på ett lif efter detta, icke på Guds son och kanske icke häller rätt på Gud, ehuru jag icke var fullt på det klara med detta sista. Jag försökte bilda mig ett slags mellanform af honom sålunda, att äfven om han möjligen existerade, han i alla fall var så långt borta, att han icke existerade för mig.

Den tiden var förhållandet mellan barn och föräldrar sådant, att jag icke ens sedan jag blifvit student kunde tala med dem om mina egna åsikter i dylika saker. Men äfven om de icke kommo till uttryck, så framträdde de dock tydligt. När jag var hemma om sommaren, gick jag icke i kyrkan eller till nattvarden med de andra, och jag läste icke till präst utan studerade filosofi. Min ställning var ledsam, jag kunde icke vara öppen, jag måste hålla mina åsikter för mig, och det är icke någon lätt sak vid den åldern. Man skulle ha lust att ropa ut dem i hela världen, kämpa för dem och vinna andra för dem. Men det kunde jag icke, emedan jag därigenom skulle förorsakat mina föräldrar sorg. Min far skulle kanhända ännu kunnat förstå mig, och det gjorde han väl också till en del, eftersom han aldrig klandrade mig för mitt val af stu-

diebana, ehuru det synbarligen icke behagade honom. Men min mor hade säkert blitvit den olyckligaste människa under solen, om jag blottat mig för henne. Filosofin i och för sig var redan vid denna tid alla väktas fasa.

Filosof! Antikrist! — det var liktydiga begrepp.

Det såg hon dock, att jag var „sorglös och världsligt sinnad“, men hon hoppades att jag skulle förändra mig. Men att jag var „gudlös“, det kunde hon icke ana.

Slutligen begynte hon likväl misstänka det. Utom hus hade jag ingalunda dolt mina åsikter, och de relaterades nogsamt för henne, med det sårande tillägget att „sådana äro de väktas barn“.

Jag fick först långt senare veta däraf. Jag hade icke för sommaren farit till mitt hem högt uppe i Österbotten, utan stannat i skärgården för att läsa på min examen. Blott sällan fick jag bref, och de som jag fick, voro sorgbundna och började och slutade med de vanliga påminnelserna att lefva så, att efter döden icke skulle följa förtappelse. „Huru är det med dig, tänker du någonsin på hvad din frid tillhör“ o. s. v. Men mot slutet af sommaren får jag plötsligt af min far ett bref, däri han med några ord underrättar mig att min mor är sjuk, att hon troligen snart går bort till ett bättre lif och att hon önskar taga afsked af mig.

Människan är själfvisk, och min första känsla var ett lindrigt misshag öfver att jag nödgades afbryta

min läsning, lämna den trefliga skärgården och skaka på landsväg ända upp till norra Finland. Och hvad tjänade det för öfrigt till att jag for? Där kunde jag ändå ingenting hjälpa. Att taga afsked af en döende är „gammaldags“ sentimentalitet. Men följande morgon, då jag sofvit på saken, beslöt jag i alla fall att resa.

När jag kom hem, var min mor ännu vid lif. Hon låg och väntade på mig, mycket sjuk, men vid fullt medvetande.

— Du kom ändå, sade hon med svag röst. Därefter yttrade hon ingenting vidare, utan såg blott på mig med feberglänsande ögon. Jag satt stum och tafatt vid hennes säng. Det var tydligt att hon hade någonting att säga, som hon icke kunde få fram.

— Är mamma mycket sjuk? frågade jag slutligen.

— Ja, sade hon. Den här sjukdomen blir väl min sista. Jag är dock beredd att skiljas hädan. Men hurudant är ditt tillstånd . . . och hennes läppar och hake darrade liksom af börjande gråt.

— Mamma skall inte sörja för min skull, det går nog för mig . . . och kanske blir mamma ännu frisk.

— Nej, nej. Men när du engång dör, huru går det då med dig? fick hon fram med stor ansträngning.

— Det kan man ju inte veta, svarade jag undvikande.

— Men du tror inte på att det fins en Gud.

Jag svarade ingenting och kunde icke se henne i ögonen.

— De hafva sagt mig att du inte ens tror på ett lif efter detta.

— Hvem har sagt det?

— De som hört det af dig själf. Jag har frågat din far om det är sant, men han säger sig icke ha reda på det. — Jag tror dock icke på dem, men i alla fall måste du själf försäkra mig det.

— Hvad skall jag försäkra dig?

— Att du tror.

— Hvad är det jag inte skulle tro? sade jag fortsättningsvis undvikande.

— Att det fins en Gud och en Frälsare, som återlöst dig och utan hvilken du ej kan blifva salig?

Hvad skulle jag säga henne? Huru skulle jag kunna redogöra för mina åsikter och beskaffenheten af min tro, utan att förneka min öfvertygelse! Hennes ögon stirrade på mig ur sina hålor i det magra ansiktet. Någonting borde jag ju säga. Sanningen? Nej. Men skulle jag väl kunna ljuga för henne i detta ögonblick, då hon skulle skiljas från lifvet? Icke håller det. Bättre då att tala såsom jag tänker, redligt och rättframt. Men det skulle hon icke kunna bära. Fastän jag ej såg på henne, kände jag hur hennes brinnande ögon genomträngde mig.

— Det är då sant, suckade hon och började klaga med hjärtskärande röst.

Men jag trodde ju på Gud, eller åtminstone på något väsen, någon högre försyn som styr världsaltet. Om jag sade henne det, skulle jag ju icke ljuga.

— Naturligtvis tror jag att det fins en Gud som styr världen, skyndade jag att säga.

— Men tror du ock att Hans son är världens frälsare?

Hon var upprörd, började hosta och var nära att kväfvast. Jag måste taga henne i de afmagrade skulderna och hjälpa henne upp att sitta, stödd mot dynorna. Jag veknade och ångrade mig. Jag kan ju icke taga lifvet af henne. Hällre då göra mig saker till domen! — Domen? För att jag säger mig tro på Guds son och ett evigt lif? Det låter nu så besynnerligt och bakvändt. Men då föreföll det mig som om jag stått i begrepp att begå min största synd, som om lifvets svåraste konflikt legat inför mig och jag varit i beråd att förneka min herre och mästare — just i det ögonblick jag erkände honom.

Jag kunde icke motstå frästelsen, och jag föll.

— Jag tror, jag tror på alt, mamma! sade jag till henne, när anfallet gått öfver.

— Och du tror att det finnes ett lif efter detta?

— Ja.

Jag såg på henne att hon var lugn. Hon var så svag att hon inte kunde hålla ögonen öppna eller säga någonting, hon tryckte blott min hand liksom till tack. Jag fick icke tillfälle att korrigera min trosbekännelse, såsom jag skulle gjort om hon tillfrisknat. Hon dog snart därefter.

Hade jag gjort rätt eller ej?

På länge kunde jag icke besvara denna fråga. Till mitt rättfärdigande kunde jag anföra att jag gjort det för min mors skull. Men en lögn är ju och förblir alltid en lögn. Och är den inte desto större, ju viktigare frågan är, på hvilken den utgjort svar? Och om det finnes en Gud, hvad skall han tänka om en sådan falsk trosbekännelse?

Men outransakliga äro Herrans vägar och underbara de stigar längs hvilka han för oss till sig. Ständigt förföljdes jag af mitt onda samvete. Oupphörligt tänkte jag på dessa saker, och småningom öppnades mina ögon. Och till min glädje varnade jag att, fastän jag icke uttalat *min egen* öfvertygelse, så hade jag dock bekänt den *eviga* sanningen. När jag kommit till denna insikt, blef allting klart för mig, och jag fick ro. Hade det icke skett genom denna händelse, så hade det kanske aldrig skett.

BEFRIAD

Detta arbete var en frukt af mina ungdomsfantasier och min fåfängliga ärelystnad. Jag hade fått idén därtill under min vistelse i hufvudstaden, hvarest alla då för tiden intresserade sig för och odlade skönlitteraturen. Jag hade visat början af mitt verk åt allas vår vän, den gamle skalden; han hade läst den och tykt om den, och han uppmanade mig på alt sätt att skrifva vidare. Han gaf mig äfven förhoppningar om att, när det skulle blifva färdigt, han kanske skulle låta trycka det som följetong i sin tidning.

Jag reste till landet, till min morbror, som var präst i Österbotten och i hvars familj jag, alt sedan mina föräldrars tidiga död, varit upptagen som egen dotter.

Medan arbetet fortskred, begynte jag redan känna samvetskval öfver mitt förehavande. Nyttade jag någon med detta? Skadade jag icke tvärtom både

mig själf och andra. Skulle jag icke därmed utså ondt i världen ännu efter min död? Så sade åtminstone min morbror och andra, hvilka jag älskade och vördade. Och så skulle också, försäkrade de, min mor hafva tänkt . . .

Jag kunde dock icke öfvervinna mig själf, icke betvinga min lust att ge form åt de tankar som flammade och brunno i min själ, och de bilder som hägrade för min syn. Jag var döf för alla varningar, jag inneslöt mig om nätterna i mitt rum och dolde omsorgsfullt mitt manuskript för allas ögon. Men ju ifrigare jag om natten arbetat, desto oroligare var jag om dagen. Var det icke orätt, att jag gjorde detta i hemlighet, var det icke lögn och bedrägeri, och förde jag icke dem bakom ljuset, hvilka vårdat och omhuldat mig som sitt eget barn?

Alt detta oaktadt skred mitt arbete framåt steg för steg. Endast slutorden felades mera; dem skulle jag skrifva ner i dag, och i morgon skulle jag sända hela boken till den gamle skalden. Det var en lördag afton, kvällen före en stor högtid.

Slutorden ville icke forma sig såsom jag önskade, satserna icke foga sig samman med hvarandra. Jag smög ur mitt rum och gick ut på landsvägen. Där hade jag alltid fått nya tankar, och där hade de gamla tankarna klarnat. Det hade varit sommarväder dagen förut, men nu hade det plötsligt blifvit kallt, och trädens grenar voro frusna och styfva. Vinden hven

i kyrkogårdens björkar, men kunde icke böja dem. De voro som lik, hvilka stelnat i upprät ställning. Jag kände mig hemsk till mods och flydde tillbaka till prästgården.

Där suto de alla och firade skymning i min morbrors rum. Alla ämnade gå till nattvarden, och de frågade mig om jag ej ville vara med. Jag viste icke om jag skulle gå, och drog mig tillbaka till mitt rum.

Brasan var tänd, och jag satte mig framför den.

Till nattvarden? Jag? På detta sätt förberedd, som jag var? Just nu, då jag icke tänkte på annat än min roman.

De begynte sjunga en psalm, och jag hörde huru morbror höll den vanliga aftonbönen. Jag såg honom sitta vid bordsändan, de öfriga långs salsväggarna och tjänarena nere vid dörren. Jag själf var här, odelaktig af deras frid, odelaktig af all frid på denna kväll före fridens stora hälgdag, likasom utestängd från deras krets.

Hvad borde jag göra? Hvad var rätt och hvad icke? Var det ingen, som kunde säga mig det? Men det var ju orätt, därom fans ju intet tvifvel, eftersom mitt samvete var sjukt och ej gaf mig någon ro.

Jag lämnar arbetet, afstår från det, gömmer det, begraver det i tysthet, granskar mig själf och besluter en annan gång huru jag skall göra. Men är icke detta svek, gör jag det icke för att bedraga mitt

samvete och för att, när det lugnats och tystnat, fortsätta att skriva?

Ett rof för dessa stridiga tankar, irrade jag omkring från rum till rum och återvände sedan igen till min brasa. Alt svårare kände jag det, och alt större blef min oro.

Då öppnades dörren sakta, och in trädde min morbror. Han hade varit som en far för mig innan jag kom ut i världen, han hade gifvit mig den första undervisningen om Gud och om världern. Hans lugna, långsamma ord, hans höga, klara panna och hans stora, allvarliga ögon hade följt mig öfveralt, äfven dit, där hans åskådningssätt als icke stämde öfverens med den omgifning i hvilken jag lefde. Jag kväfde hans åsikter i mitt inre, men hans bild kunde jag ej bringa att försvinna. Den stod plötsligt för mig allestädes, i teatern lika väl som i balsalongen. Och så som han nu trädde in genom dörren, hade han kommit nästan hvarje natt, medan jag satt framför mitt arbete.

Hastigt kastade jag läskappret öfver mitt manuskript och sprang upp. Men jag såg att han redan märkt det.

Han satte sig på en stol bredvid mig och frågade om jag värkligen icke ärnade gå till nattvarden med de andra.

— Jag kan icke, jag får icke . . . det är alldeles omöjligt, jag kan icke, svarade jag med gråten i halsen.

— Hvarför icke?

Då jag icke svarade, pekade han på manuskriptet.

— Är det här orsaken till att du inte kan?

Han hade gissat sig till mina tankar, han kände min svaghet, och förtroende mig till honom såsom i forna tider, då jag kom och lade alla mina bekymmer för hans fötter, bekände jag för honom allt, mina tvifvel och mina samvetskval.

Efter en stunds tystnad sade han:

— Du har en afgud, och så länge du tjänar honom, kan du icke tjäna den rätte Guden.

— Men hvad skall jag göra, morbror, råd mig, undervisa mig, som du gjorde förr.

— Du sätter intet värde mer på min undervisning. Där ute i världen har du fått lärare, hvilka du lyder mer än mig.

— Du får icke säga så, morbror, jag *vill* lyda dig och jag lyder dig!

— Din roman . . . gif hit den!

Jag rykte den ur hans hand och gömde den bakom min rygg.

Ett beslutsamt, strängt uttryck skymtade fram i hans ögon, och hans blick, som nyss var beklagande och medlidsam, hade blifvit befallande.

— Vet du icke att jag är din lärare, din ledare och förmyndare? Och apostelen säger: varen edra lärare lydiga och följ den, ty de vaka öfver edra

själar såsom de, hvilka en gång måste aflägga räkenskap för dem. Gif hit!

Mitt motstånd var brutet, det var som en högre makt fattat mig i armen, och jag räckte honom mitt arbete.

Han tog det, kastade det i den flammande brasan och sade högtidligt och dystert:

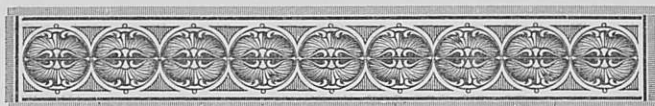
— Så måste vi offra våra afgudar, hvilka hindra oss att vinna ärones krona.

Jag brast ut i bitter, smärtefull gråt, ty det var som om man skurit ut ett stycke ur min kropp. Jag grät hela den kvällen och natten. Men när jag om morgonen vaknade, kände jag mig liksom befriad och var färdig att träda inför Honom, som dött för våra synders skull.

Lofvad vare Han, som befriade mig!

EN STOR SYNDERSKA

Hon var icke en af dessa väkta, hvilka sitta på främsta bänken och täflande tränga sig fram till lärarens fötter, som säga „ja“ och „amen“ till alla deras ord och anse dem riktade just till sig — hvilket de också vanligen äro. Hon var en af de allra stillaste och anspråkslösaste, en af de sista, hvilka måste sträcka sig fram för att uppsnappa någonting, och hvilka lefva af smulorna från de rikes bord.

Medan de andra ständigt talade om den stora händelsen — huru omslaget inträffat hos dem — satt Stina som en uppskrämd raphöna nerhukad på golfvet längst borta vid dörren, eller hade hon tryckt sig tätt till väggen i stugans undangömdaste vrå. Och när de andra, de som voro säkrare om sin frälsning, sutto i aktern af båten, medan man i lugna sommarnätter rodde öfver fjärdarna, och vidt och bredt ordade om

sitt själstillstånd, sin omvändelse, sina frästelser och sorger, drog Stina sin tunga åra högst uppe i fören, utan att säga ett ord och likasom försvinnande i mängden. Hon var i sitt eget tycke så obetydlig, så ringa och så enfaldig, och om någon för unders skull hittat på att fråga henne, hade hon icke kunnat berätta någonting om sina strider och erfarenheter. Hon hade icke mod att, liksom så många andra, bedja prosten om ett samtal på tumanhand eller ens att med en sådan bön vända sig till de män hvilka, när prosten icke var närvarande, ledde sammankomsterna. Hon begärde ingenting annat än att få vara med, att då och då falla in i en psalm, som de andra tagit upp, och att, när sången var slut, höra några ord af det som de andra talade och gömma dem i hjärtat — ty de voro alla så mycket bättre, så mycket fullkomligare och starkare i sin tro än hon, som ju icke als kunde jämföras med dem.

Hon bodde långt borta i ödemarken, i en liten stuga, och hade en stor barnskara att sköta. Mannen var icke väkt, och alla andra i denna aflägsna vrå voro, liksom han, världsligt sinnade. Den vållade visserligen henne liksom de öfriga väkta, sorg, denna säkerhet hos de andra, och hon bad till Gud att han skulle förändra deras sinnelag. Men aldrig vågade hon säga det högt, ty då hade de hånat henne för det hon ville göra sig bättre än andra. Aldrig hade man hört att hon velat påtruga dem sin tro, och aldrig vågade hon bedja sina

vänner komma till sig för att bruka ordet. Och hon vågade knappast själf bruka det. Då hon läste i sin bok, gjorde hon det medan alla sofvo, och när hon fick lust att gnola på en psalm, gick hon ut eller väntade tils de lämnat henne ensam. Och man hade icke ens kommit ihåg att hon hörde till de väkta, om hon icke stundom, två eller tre gånger om året, när stora hälgdagar stundade, stält sitt hus i ordning, lämnat det i en grannkvinnas vård, tagit på sig den mörkblå dräkten och försvunnit.

Men då hade häller ingen makt i världen kunnat afhålla henne från att gå.

Alt hvad hon gömt djupast i sitt sinne, hade under veckors och månaders lopp nötts ut och sjunkit i glömska. Den första tiden efter sammankomsten mindes hon så tydligt alt, som där talats och sjungits, upprepade i tankarna sina vänners och lärares ord och närde med dem sin själ. Men när tiden gick, bleknade de bort och försvagades, tankarna löstes från sitt samband med hvarandra, sinnet sväfvade långt bort från den eviga salighetens frågor, och af tro fans det kvar endast några spillror, hvilka hon ej med egen makt kunde foga ihop. Då kom det öfver henne nöd och en känsla af hemsk tomhet, hon måste få innehåll i sin själ, och hon gick.

Hon vandrade i början raskt, nästan springande, och färdens mål hägrade gladt för hennes håg. Hon gaf sig icke tid att vika in i gårdarna, ej ens att hvila

under den djupaste nattens timmar, knappast att någon gång rasta vid vägen för att äta. I ett vilje hon skynda dit, där hon viste sina vänner vara församlade. Hvar och en enskild af dem drog hon sig till minnes, hvar och en såg hon framför sig, hon förestälde sig huru de skulle komma henne till mötes och falla henne kring halsen. Nu skall hon äntligen yppa för dem hvad hon bär inom sig, taga upp en psalm före alla andra, bedja prosten om ett samtal mellan fyra ögon och förtro honom alla sina bekymmer!

Men ju mer hon nalkas samlingsstället, desto skyggare blir hon. Där sitter folk på stugutrappan, de stå vid gärdet och röra sig fram och tillbaka på gården. Hon stannar vid skogsbrynet, lagar om sin dräkt, vill gå men vågar ej, och först när prosten och de ledande männen gått in i stugan och folket följt efter, smyger hon sig i farstun och därifrån in i stugan, samt hukar sig ner vid tröskeln.

En psalm efter den andra tages upp, men städse innan hon hunnit börja med den hon tänkt på. Natten förgår och den följande dagen med, och hon kommer sig icke till ett längre samtal med någon. Och när hon tycker det blifvit hennes tur att gå in till prosten, gör han sig redo till affärd, och de andra likaså.

Man märkte henne knapt, då hon var närvarande, och saknade henne aldrig, då hon var borta. Lika sakta som hon smugit sig in förbi de andra, lika omärkligt försvann hon från samlingsstället. När hälgdagarna

gått till ända och man skulle skiljas åt, och de som bodde åt samma håll sökte upp hvarandra, hörde man aldrig någon fråga efter Stina. Men när man vandrat ett stycke längs skogsvägen, uppenbarade hon sig, slöt sig till hopen och försvann därifrån igen då man kommit till hennes vägskilnad, lika hemlighetsfullt och efter att hafva tagit farväl endast af dem som gingo närmast henne.

Men en gång — det var om sommaren, innan hon sedan på höstvintern dog — infann hon sig plötsligt midt i veckan i prästgården, steg in på gården genom stora porten och bad att få tala med prosten.

Men när hon stod inför honom, blef hon förvirrad, tummade om sin förklädssnibb, sökte efter orden och fick först efter en lång snyftning fram hvad hon bar på sitt hjärta.

Hon sade att hon var alldeles ovärdig att blifva delaktig af Guds nåd, att hon var förstockad, förblindad, otrogen, hon hade förtörnat sin Frälsare, hon var den eländaste bland de elända, hon var — världens största syndare!

— Hvarför tror Stina det? Hvilka stora synder har hon begått? frågade prosten.

Alla världens synder tyngde på hennes skuldror och gáfvo henne icke hvila om natten eller ro om dagen. Högmodets synd, ty hon hade hållit sig själf för bättre än andra eller velat vara deras like; — girighetens synd, ty hennes sinne hade alltid varit

fästadt vid jordiska ägodelar och hon hade i veckotal sörjt sina kor och får som dött; — egenrättfärdighetens synd, ty hon hade trott sig af egen kraft kunna bli salig. Och alltid hade hon tykt sig vara en lika god troende som de andra väkta, fastän hon icke ens vågat vittna om Hans namn för dem som föraktade det, och fastän hon icke ens kunnat visa sin egen man den rätta vägen eller leda sina barn in på den.

Hon hade älskat världen, lefvat i vänskap med gudlösa människor, icke på långa tider känt något behof af att uppbygga sitt sinne, icke kunnat sjunga psalmer, icke läsa, icke bedja . . .

Prosten låter Stina tala utan att afbryta henne, myser smått för sig, ber henne taga plats och börjar sedan tala till henne, mildt som till ett barn.

Synderna äro mångahanda, men den alsmäktige Fadren förlåter kanske den som ångerfull bär dem fram till honom och ödmjukar sig.

Stina har fått tömma sitt öfverfulla hjärta och lätta sin mångåriga börda; — prosten talar till henne så nedlåtande som till den främsta bland de väkta, han anser henne icke sämre än någon annan . . . ja, ja, hon skall nog ödmjuka sig och ångra . . . och hennes snyftningar blifva alt glesare och tårarna torka bort. Hon stiger upp, går hastigt öfver golfvet till prostens gungstol, sträcker fram handen till afsked och går bort utan att säga ett ord, men så glad till sinnes som om hon erhållit tröst för hela sitt lif.

Och det hade hon värkligen fått. Ty innan jul dog hon, och en af juldagarna fördes hon till grafven.

Det var mycket folk församladt i prästgården, och prosten lät dem sjunga afskedspsalmen för Stina framför prästgårdens trappa.

— Herren är stark i de svaga, slutade han sedan det tal han om kvällen höll till vännerna om Stina och hennes syndabekännelse, och tillade:

— Om vi alla hade lika få uppenbara synder på vårt samvete och om vårt samvete ändå vore lika ömtåligt som hennes, så behöfde vi icke frukta att träda för Hans domstol, som allting vet och skådar.

De öfriga instämde, men ingen kunde fortsätta talet, ty bland mängden funnos många som i dag hörde Stinas namn nämnas för första gången — och hvilka snart åter glömde att hon funnits till.

EN LEGEND

Långt borta i Savolaks' ödemarker lefde en gång för länge, länge sedan en flicka, som trodde sig öfvergifven af Gud och människor. Hemma ansåg man henne enfaldig och oförmögen till allting, och hon gjorde värkligen alt på tok. När hon sändes att mjölka, hælde hon mjölken från stäfvan på marken, när hon skickades i vall, blef hon sittande på en tufva på sveden och lät sin hjord gå vilse, ett byte för ödemarkens björn; och när man bad henne elda bastun, glömde hon bort det. Husbonden grälade på henne, värdinnan gjorde henne ständiga förebråelser, bybarnen drefvo gäck med henne och prästerna skämde ut henne på läsförhören, ty hon kunde icke läsa och gaf icke svar på en enda fråga, som ställdes till henne. Till straff måste hon stundom vara utan mat, och hon blef däraf blek och svag, såg syner och talade ofta

för sig själl, medan hon ströfvade omkring i skogarna, samt föll ibland i vanmakt, så att man hade svårt att få henne vaken igen. Och man lät henne icke gå i kyrkan, när hon någon gång bad därom.

Ofta grät hon i sin ensamhet öfver att människorna föraktade henne, men hon trodde nog att hon var sådan som de sade. När hon hörde andra sjunga psalmer, vågade hon icke stämma in i sången, och när hon hörde talas om Guds nåd och barmhärtighet, vågade hon icke tro att äfven hon kunde bli delaktig af den.

Men en söndag, då alla andra hade gått i kyrkan, gick hon ensam ut att vandra i skogen. Hennes sinne längtade efter vederkvickelse, och hon ville vandra så länge tils hon funnit den. Men hon förvillades i öde-
marken och viste icke hvarifrån hon kommit och hvart hon skulle gå. Det hade händt henne mången gång förut, och därför blef hon icke rädd, utan gick ständigt framåt längs kärr och öfver moar och gnolade på en psalm, som hon lärt utantill. Hon sjöng:

Ack, Herre, skynda till min hjälp,
I tunga fjättrar bunden
Min sjääl är vorden,
Och ej på jorden
Fins den som hjälpa kunde,
Jag söker här,
Jag söker där,
Men ingenstäds jag finner
En ort, där nåd och skydd jag vinner.

Medan hon gnolade på denna psalm, såg hon plötsligt framför sig en klar stjärna blinka. Hon hade sett den någon gång förr, men alltid hade den försvunnit likt en harunge som skuttar in i busken vid vägen. Men nu försvann den icke, och hon började följa den, där den rullade framför henne. Den förde henne ut från skogen och till ett kärr, från kärret till en sved och därifrån in på en väg. Och när vägen delade sig, så tog den alltid af åt höger, och rullade och rullade. Ett led mötte, och den smög genom gärdesgårdsstörarna in i en hage. Ett nytt led mötte, och den gjorde på samma sätt. Hustak begynte skymta fram, och stjärnan visade vägen till en gård, men när den kom till tåget, försvann den, och flickan trodde därför att det var hit den velat föra henne. Från stugan hördes psalmsång, men hon var rädd att gå dit, ty hon var rädd för människor. Men då var det som om någon med båda händerna gripit henne vid skuldran. „Den befaller mig att gå“, tänkte hon och gick in i stugan.

Stugan var full af folk, men ingen stod upp och smädade henne, ty alla lyssnade till en man, som stod vid ändan af bordet och tolkade Guds ord. Han talade till dem om Guds stora nåd och barmhärtighet mot alla syndare. Ju eländigare och ringare, ju mera förskjuten och föraktad du är, desto dyrare äro dina synder återlösta, sade han. Ju mera du förföljes och hånas, desto kärleksfullare ser han till dig. Hon hade

aldrig förr sett denne man, ehuru hon hört talas om honom och längtat att träffa honom, ty i drömmen hade det blifvit henne sagdt att han skulle lätta hennes tunga börda. Nu tyckte hon att han såg på henne, syftade på henne med sina ord och talade till henne. En ljuflig känsla fylde hela hennes själ, det var som om en börda fallit från hennes skuldror eller som om en tung sten från hennes sköte rullat ner på marken. Hon fick mod och vågade stämma in i psalmen, hvilken mannen vid bordet tog upp efter att hafva slutat sitt tal.

Jesu, sådan är jag åter,
Full af synd och ondskans råd,
Fader, du som alt förlåter,
Se ock till mig i din nåd!

Men ju längre hon sjöng, desto härligare blef det inom henne. Det var som om ingen mer skulle smäda henne, som om ingen håller någonsin gjort det och som om alla hennes synder och dåliga gärningar blifvit henne förlåtna.

Fastän full af synd och brist,
Är jag Din dock, det är visst,
Tag mig nådigt upp till sist
I Din himmel, Jesu Krist!

För hennes ögon blef det plötsligt alldeles ljust i stugan, väggarna glänste som guld, och människorna tyktes henne som änglar i skinande hvita kläder. Och

hon var en af dem, och hon var i samma himmel som de. Det svindlade för hennes ögon, hennes hjärta stod stilla, och sakta sjönk hon ner på golvet med ansiktet vänt mot höjden.

Men då folket i stugan hörde klagan där borta vid väggen, upphörde de att sjunga och skyndade till henne. De trodde att hon svimmat, buro henne till en bädd och höllo i henne, då hon slängde med armarna och kastade sig af och an. Men hon slet sig lös och skrek med hög röst: „Saliga, saliga, saligå! . . . i himmelen, i himmelen, återlösta med lammets blod . . . alla, alla . . . frälsta, räddade . . . af nåd och förbarmande.“ De trodde att hon yrade och kastade kallt vatten öfver hennes ansikte, för att hon skulle vakna. Men hon vaknade icke och tyktes icke veta af någonting som försiggick omkring henne. Då sade mannen som nyss talat till dem: „Varen tysta, låtom oss lyssna till henne!“ De upphörde att kasta vatten öfver hennes ansikte, och hon talade till dem underliga ord och främmande tungomål, som ingen förstod. Men snart höjde hon åter sin röst och förkunnade med lågande blickar och glädjestrålade anlete att hon såg himmelen öppen och de saligas boningar, och nämde vid namn dem hvilka hon skådade där, och hvilka voro de samma som stodo omkring hennes bädd. Då fylles deras hjärtan af fröjd, och gråtande af glädje omfamnade de hvarandra, ty de förstodo att Herren velat lätta deras tunga sinnen. Men då några undrade, huru denna

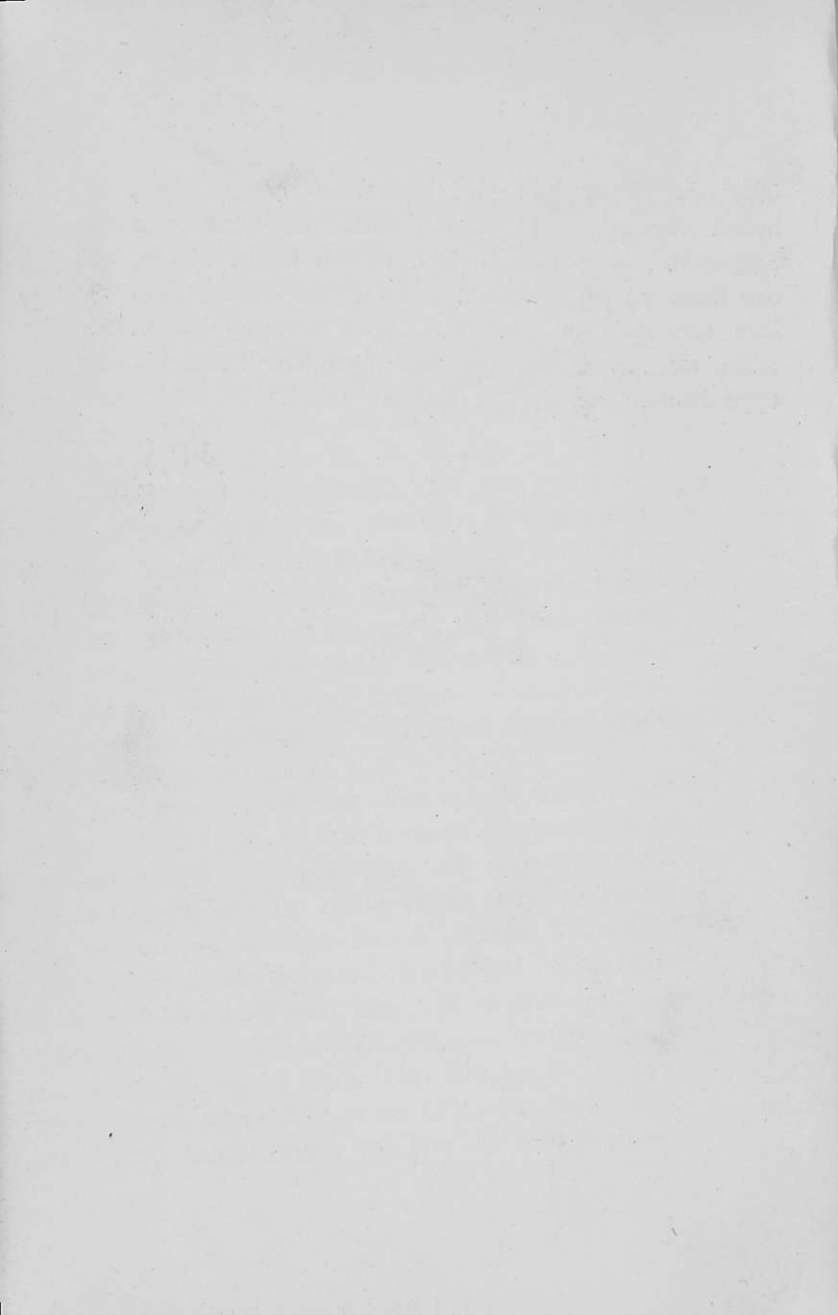
ringa flicka fått kunskap om sådana förborgade ting, sade den mannen som visste hvad andarna ville: „Hennes tal är af Herren, som förkunnat oss det genom sin tjänare.“

Men då hon vaknade, mindes hon ingenting af hvad som händt, och fruktande för mängden af människor, som omgaf henne, ville hon fly bort till skogen. Men de läto icke henne gå, då de sågo att hon var sjuk och kraftlös, och de höllo vård om henne som hade hon varit en af dem. Och när de följande dag samlades för att läsa och sjunga, föll hon återigen ner midt ibland dem och talade länge och oafbrutet underliga ord och främmande tungomål, men äfven sådant som alla förstodo, och rådde människorna att göra bättring och komma till sin Frälsare. Och detsamma hände under flere följande nätter, och därefter hvarje kväll så länge hon lefde.

Där kom mycket folk från många socknar och aflägsna landsändar för att höra på henne, och flere af dem väktes till medvetande om sina synder och vände tillbaka från den orätta vägen. Det kom präster och till och med biskopar för att utforska henne, men fastän de ej kunde få henne öfverbevisad om att hafva predikat falska läror och icke följt skriftens ord, förbjödo de henne dock att tala, sägande att hon gjorde det för sin egen äras skull. Men hon kunde icke upphöra, ty hon talade icke af sig själf utan af den anda som blifvit henne gifven, och hon var icke högmodig

öfver de gåfvor hon fått, liksom så många andra, hvilka vid denna tid föllo i extas och talade med tungomål. Snart kallade dock Herren henne till sig, och ännu på sin dödsbädd vittnade hon om sin Frälsare och sade till dem som stodo omkring henne: „Alla, alla . . . Herren förskjuter ingen, som förlitar sig uppå Honom och tror på Honom, amen!“

Juhani Aho.

Patron Hellman. För exemplets skull. Tvänne noveller,
öfversatta af Rafael Hertzberg. Pris 2 mk 50 p.

Folklif. Tre noveller, öfversatta af K. A. Tavaststjerna.
Pris 2 mk 75 p.

Nya Spånor. Berättelser och bilder. Pris 3 mk 50 p.

Prästens dotter. Novell. Pris 2 mk 75 p.

Fredlös. Novell. Pris 2 mk.

Aina. Vid aftonlampan II samlingen. Pris 3 mk.

” ” ” III ” ” 2 mk 50 p.

Eliel Vest. Från antikens skymningstimma. Historisk
berättelse. Pris 2 mk.

Edmondo de Amicis. Hjärtat. En bok för ungdomen.
Svensk bearbetning. Pris (karton) 2 mk 50 p.

Suom. launoh. 1.

Aho

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 6331

MFB 9178

